

ภาวะแย่งขัดต้องไม่มีใน
แวดวงแห่งศีลธรรม

พุทธทาสภิกขุ

กลุ่มศึกษาและปฏิบัติธรรม

๘๘/๒๔ ถ. พญาไท ใกล้สี่แยกราชเทวี เขตพญาไท

กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐ โทร ๒๕๑๘๐๕๕

ภาวะแย้งบังคับ ไม่มีในแวดวงแห่งศีลธรรม

โดย พุทธทาสภิกขุ

พิมพ์ครั้งแรก มีนาคม ๒๕๒๒

โดย กลุ่มศึกษาและปฏิบัติธรรม

พิมพ์ที่ บริษัท ลีนิจการพิมพ์ จำกัด

309/84-85 ถนนนางลิ้นจี่ กรุงเทพฯ ฯ

จัดจำหน่ายโดย

โกโรส

๘๘/๒๔ ถ. พญาไท ใกล้สี่แยกราชเทวี เยื้องตรงกันข้ามกับ
โรงแรมเอเชีย เขตพญาไท กท. ๑๐๔๐๐ โทร. ๒๕๑๘๐๕๔

ราคา ๑๐ บาท

คำนำ

เมื่อเร็ว ๆ นี้ได้มีข่าวเกี่ยวกับความขัดแย้งทางศาสนาขึ้นมา โดยผ่านสื่อสารมวลชน ทำให้หลายท่านรู้สึกสับสนเกี่ยวกับกระแสความขัดแย้งทางด้านศาสนา จนอดวิตกไม่ได้ว่าจะมีใครมาทำลายศาสนาพุทธให้หมดไปจากบนผืนแผ่นดินนี้

กลุ่มศึกษาและปฏิบัติธรรมมิได้มีความเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวแต่ประการใด แต่มีความเชื่อมั่นที่พระพุทธองค์เคยตรัสไว้ว่า “ศาสนาจะยังอยู่ หรือจะสาปสูญก็โดยพุทธบริษัท” ถ้าหากพุทธบริษัททำหน้าที่ของตนอย่างถูกต้อง ช่วยกันอบรมพุทธบริษัทให้เป็นพุทธบริษัทอย่างแท้จริง ก็จะไม่มีการมาแย่งชิงทำลายศาสนาพุทธไปได้

ทางกลุ่มจึงได้จัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้นมาเผยแพร่ด้วยหวังว่าคงจะทำให้ท่านผู้สนใจทั้งหลาย ได้เข้าใจถึงหัวใจของศาสนา

ที่แท้จริง จะไม่ใช่เป็นเรื่องของความขัดแย้ง แต่จะเป็นเรื่อง
ของความหลุดพ้น เป็นเรื่องของการอยู่อย่างเกื้อกูลในฐานะที่เป็น
เพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกัน

ท้ายที่สุดนี้กลุ่มขอวิงวอนให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ขอ
ให้ช่วยมา ทบทวน ปฏิบัติ หน้าที่ของ ตนให้ ถูกต้อง อย่างแท้จริง
เพื่อจะได้มีส่วนช่วยนำสันติสุขอันแท้จริงมาสู่สังคม และขอขอบ
พระคุณญาติธรรมหลายท่าน ที่ได้มีส่วนช่วยทำให้หนังสือเล่มนี้
สำเร็จขึ้นมาได้ด้วยดี

กลุ่มศึกษาและปฏิบัติธรรม

๕ มีนาคม ๒๕๒๖

ภาวะแย่งขัตต้องไม่มีในแวด วงแห่งศีลธรรม

ปาฐกถาธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

ประจำวันอาทิตย์ที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๕

โดยพระเทพวิสุทธิเมธี พุทธทาสภิกขุ สอนโมกขพลาราม สุราษฎร์ธานี

ท่านสาธุชนผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย ปาฐกถาธรรม
ในครั้งที่แล้วมา อาตมาได้กล่าวโดยหัวข้อว่า “ถ้าไม่รอบรู้
เรื่องตถากัมมิใช่พุทธบริษัท” คำว่าตถา แปลว่า เช่นนั่นเอง
คือความจริงที่เป็นสัจจะของธรรมชาติในสากล ถ้าไม่รู้ตถา
คือความจริงของธรรมชาติ ก็จะทำอะไรผิด ไม่สมกับที่จะเป็น
พุทธบริษัทสาวกของพระพุทธเจ้า ผู้ ผู้ต้น ผู้เบิกบาน ในครั้ง
ที่แล้วมาก็คูณว่า ถ้าไม่รอบรู้เรื่อง ตถา ก็ไม่ใช่พุทธบริษัท

ครั้งจะพูดในหัวข้อว่า “ภาวะแย้งขัดต้องไม่มีในแวดวงแห่งศีลธรรม” ภาวะแย้งขัดเป็นอุปัทวะในภาษาบาลีเรียกว่า ‘อุปัทวะ’ ภาษาไทยก็คือคำว่าอุปาทัว เป็นคำหยาบคายต่ำช้าเหลือประมาณ แต่ว่าภาวะขัดแย้งหรือแย้งขัดทั้งหลายเป็นอุปัทวะ ไม่มีผลดีแก่ใคร หรือฝ่ายใด ดังนั้นจึงต้องไม่มีแวดวงแห่งศีลธรรม คือไม่ว่าจะเป็นศีลธรรมในภายในศาสนาหนึ่ง ๆ หรือว่าเป็นศีลธรรมระหว่างศาสนา ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เราทั้งหลายก็รู้จักกันดี ความแย้งขัดในตนเองก็เป็นความเจ็บไข้ ไม่สบายทุกข์ทรมานในตัวเอง ความแย้งขัดในครอบครัวก็คือความโกลาหลวุ่นวาย ระส่ำระสายในครอบครัว ภาวะแย้งขัดในบ้านเมือง ก็เป็นบ้านเมืองที่หาความสงบสุขไม่ได้ ภาวะแย้งขัดในประเทศ ก็เป็นประเทศที่อยู่กันอย่างทำลายล้างกันเอง ภาวะขัดแย้งหรือแย้งขัดในโลก หรือในจักรวาล ก็คือความวินาศของโลกเป็นแน่นอน

ศาสนาทุกศาสนามีหน้าที่ขจัดภาวะแย้งขัดของมนุษย์

ศาสนาทุกศาสนาในโลก มีหน้าที่ขจัดภาวะขัดแย้งขัด
หรือภาวะขัดแย้งของมนุษย์นั่นเอง จะกำจัดความขัดแย้งชนิดที่
เป็นภายในหรือภายนอก คือทั้งที่เป็นชนิดนามธรรม หรือเป็น
รูปธรรม ขอให้ท่านทั้งหลายได้มองดูให้รู้จัก ภาวะขัดแย้ง
ชนิดที่เป็นรูปธรรม คือทางวัตถุ ชนิดที่เป็นนามธรรม คือจิต
ใจและสติปัญญา ดังนั้นทุก ๆ ศาสนาต้องไม่วิวาทกัน และทำ
โลกนี้ให้หมดไปจากความขัดแย้งตามหน้าที่ของศาสนา ในศาสนา
พระศรีอาริยมตไตร ต้องไม่มีการขัดแย้งแต่ประการใด เพราะ
ทว่มหันไปด้วยความรัก ความเมตตา สติปัญญา เมื่อศาสนา
มีหน้าที่ขจัดความขัดแย้ง แล้วศาสนิกจะมาทำการขัดแย้งแก
กันและกัน นี่เป็นไปได้หรือไม่ใช่ศาสนา

การเผยแผ่ศาสนา

หน้าที่ของพวกเราทุกคนก็คือ การช่วยกันเผยแผ่พระศาสนา
เพื่อทำลายความขัดแย้ง การเผยแผ่พุทธศาสนานี้ คือการ
ทำให้รู้พุทธศาสนา การเผยแผ่คริสต์ศาสนา ก็เป็นการทำให้
รู้คริสต์ศาสนา หรือคริสต์ธรรม มิใช่การแย่งชิงศาสนิกะหว่าง

กันและกัน ทุกศาสนามีสิ่งสูงสุดแห่งศาสนาของตน ๆ จะ
 เรียกว่าพระเจ้าก็ได้จะเรียกว่าอย่างอื่นก็ได้ พุทธศาสนาก็มีสิ่ง
 สูงสุด สูงสุดจนพระพุทธรูปเจ้าเคารพ เมื่อท่านได้ตรัสรู้ธรรมที่
 เรียกว่า “อิทัปปัจจยตา” แล้วท่านก็เคารพในฐานะเป็นสิ่ง
 สูงสุดในทันที โดยมีหลักว่าจะอยู่โดยไม่มีที่เคารพนั้นเป็นไป
 ไม่ได้ ท่านจึงเคารพพระธรรมที่ท่านตรัสรู้ พระธรรมที่ท่านตรัส
 รู้ก็คือ “กฎอิทัปปัจจยตาปฏิจจนุปบาท” พุทธบริษัทจึงมี
 พระเจ้าตามแบบของพุทธบริษัท คือกฎสังจธรรมของธรรม
 ชาติ โดยไม่ต้องเป็นตัวบุคคล เป็นสิ่งสูงสุด และทำ
 หน้าทีของพระเจ้าได้ ก็เรียกว่าเป็นพระเจ้า หน้าทีเรา
 สร้างเรื่องควบคุม เรื่องทำลาย เรื่องอยู่ในที่ทุกแห่ง
 เรื่องเป็นใหญ่เหนือสิ่งทั้งปวงนี้ มันก็มีอยู่ในกฎอิทัป
 ปัจจยตา เราจึงถือเอาเป็นพระเจ้า เป็นพระเจ้าในพระ
 พุทธศาสนา เมื่อถึงขังตลา คือสังจธรรมซึ่งเป็นเช่นนั้นเอง
 หรือกฎอิทัปปัจจยตา นี้แล้วย่อมไม่มีหรือไม่ว่าจะทำความ
 ขัดแย้งกับใคร หรือถ้าเขาทำความขัดแย้งมากได้แต่หัว
 เราะ แต่ถ้าเราวิวาทกันมีความขัดแย้งกันด้วยเรื่องนี้ ก็เท่ากับว่า

เราคือตัวเรา เราเอาตัวเรา คือ ตัวกู-ของกู ขึ้นมาเป็นพระเจ้า
 เป็นพระเป็นเจ้า ก็เท่ากับว่าเราลบหลู่ตักทวงพระเจ้ายิ่งแท้จริง หรือ
 เรียกว่าฆ่าพระเจ้าด้วยความโง่เขลาของตนเอง มันจะเกิดผล
 อะไรขึ้นมาขอให้ระวังกันสักหน่อย ผู้ที่มีพระเจ้าอยู่ในตน จะ
 ขัดแย้งกับใครไม่ได้ ผู้ที่มีพระคริสต์อยู่ในตน ผู้ที่มีพระ
 พุทธอยู่ในตนจะมีทางขัดแย้งกันได้อย่างไร ? ถ้าพูดถึงหัว
 ใจอันแท้จริงแล้วมันเป็นไปได้ ถ้าเป็นไปได้มันก็ไม่
 ใช่ว่าความจริง

เดี๋ยวนี้ปัญหา กำลังเกิดขึ้นในประเทศไทย ระหว่าง
 ศาสนา ซึ่งอื้อฉาวในหน้าหนังสือพิมพ์ หรือเสียงทางวิทยุ
 แสดงความขัดแย้งอย่างไม่หน้าเชื่อ ในถ้อยคำที่รุนแรง ซึ่งไม่
 หน้าเชื่อว่า จะเป็นไปได้ในหมู่ชนที่มีพระเจ้าของตนของตน
 เช่น คำว่า ปลอมปนศาสนวัตถุ ปลอมปนศาสนพิธี ปลอม
 ปนศาสนบุคคล ปลอมปนศาสนธรรม มันเป็นคำที่มีความ
 หมายคดโกงเหลือประมาณ และยังกล่าวว่า การกระทำนั้น
 เป็นไปเพื่อแย้งชิงศาสนิกจากกัน คำกล่าวที่อื้อฉาวอยู่นั้น หา
 ว่าเป็นการกระทำของศาสนาโรมันคาทอลิก ที่มุ่งกระทำต่อ

พุทธศาสนา แตกต้นหรือถึงกับต้นตมเป็นการใหญ่คล้ายกับ
ว่าจะเตรียมรบกันอย่างน้อยนั้นแหละ อาตมาก็ถูกขอร้องจากหลาย
ทิศหลายทาง เพื่อให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ ในทาง
ที่จะเป็นผลดีแก่มนุษยเราอาตมวก็มีสติปัญญาเพียงแค่นี้ ก็
ทำไปตามกำลังสติปัญญา ว่าจะได้ผลดีอย่างไร

ในชั้นแรกนั้นอาตมาสงสัยว่า จะเป็นการเข้าใจผิดระหว่าง
กันและกันก็ได้ หรือเป็นการตีความหมายแห่งถ้อยคำที่ใช้พูด
อยู่นั้นผิด ผิดต่อกันและกัน เป็นความหมายที่ผิดจากความจริง
ก็ได้ ถ้าพิจารณาดูแล้วจะเห็นว่า การกระทำตามรายละเอียด
เหล่านั้น ไม่ควรจะมีแก่ผู้ที่เรียกตัวเองว่า คริสต์หรือ
คริสเตียนเอาเสียเลย อาตมาได้ศึกษาเรื่องราวของพระเยซูมา
เป็นปี ๆ ด้วยเหมือนกัน ทั้งที่เป็นพุทธบริษัท ได้เห็นชัดว่า
พระเยซูคริสต์นั้นเป็นผู้มีความบริสุทธิ์ ยุติธรรม เมตตา
กรุณา ถึงขนาดที่สอนว่า “ถ้าเขาตบแก้มซ้ายแล้วก็ให้
เขาตบแก้มขวาอีกเถิด, ถ้าเขาขโมยเสื้อไปก็เอาผ้าคลุม
นอกไปให้เขาด้วย” เช่นนี้แล้วจะไม่เรียกว่า บริสุทธิ์ ยุติ
ธรรม มีเมตตา กรุณา อย่างไร ? และท่านก็ประกาศพระองค์

ว่า เป็นผู้มาทำคำสอนให้เต็ม เช่น คำสอนของศาสนายิว ที่มี
 อยู่ก่อนว่า การทำกาเมสุมิฉาจาร นั้นเป็นบาปแล้วพระเยซูมา
 สอนให้เต็มยิ่งขึ้นไปกว่านั้นว่า แม้แต่เพียงคิดจะทำก็เป็นบาป
 นี่ท่านทำให้มันเต็มอย่างนี้ เมตตา กรุณา มากอย่างนี้ ดังนั้น
 การกระทำใด ๆ ที่จะเป็นการฉ้อฉลกลโกงนั้นย่อมมีไม่ได้
 ในหัวใจ หรือในพระหฤทัยของพระคริสต์ เมื่อไม่มีใน
 หัวใจของพระคริสต์ ก็ไม่ใช่ความคิด หรือ การกระทำ
 ตามแบบของพระคริสต์ ก็ไม่ใช่การกระทำที่ควรเรียกว่า
 ของคริสเตียน เพราะไม่มีหัวใจของพระคริสต์อยู่ในการ
 กระทำนั้น ก็เรียกว่าการกระทำอย่างคริสเตียนไม่ได้ เมื่อ
 ไม่เป็นการกระทำอย่างคริสเตียน มันก็ต้องเป็นการกระทำ
 ของซาตาน คือเป็น “ซาตานิก” ชาวพุทธจะไปสู้รบตบ
 มือกับซาตานทำไมกัน จะมิกลายเป็นสิ่งที่น่าหัวเราะเยาะ
 ไปหรือ คือไม่คู่ควรกันอย่างไรในคำโบราณกล่าวว่าเอา
 “พินเสนไปแลกเกลือ” แล้วมันจะได้อะไรที่เป็นผลดี
 หรือว่าเป็นราชสีห์หมีสะอาด แล้วจะไปสู้รบกับหนูที่สกปรก
 มันจะเป็นอย่างไร ? ไม่มีเหตุผลใด ๆ ที่พึงกระทำ ดัง

ษัณพุทธบริษัทไม่ต้องไปรับรู้ ไม่ต้องไปต่อต้าน ในการ
 กระทำที่ไม่เป็นคริสเตียน เหล่านี้ให้เสียเวลา เมื่อ
 ชาตานเข้ามาตบหน้ากันกลางวันแสก ๆ อย่างนี้ เราปิด
 ประตูใส่หน้าชาตานนอนหลับกลางวันกันเสียดีกว่า แม้ว่า
 การนอนหลับนี้ไม่ใช่สิ่งดีนัก แต่ถึงอย่างนั้นก็ดีกว่าที่จะ
 เปิดประตูออกไปสู้รบกับชาตาน เมื่อมันเป็นเรื่องของชาตาน
 พุทธบริษัทอย่าไปรับรู้ อย่าไปต่อต้าน อย่าไปเกี่ยวข้องด้วย
 ปล่อยให้ชาตานจัดการเอง ปล่อยให้ผู้ที่สร้างชาตานขึ้นมา
 แทะเป็นผู้จัดการ หรือเป็นผู้รับผิดชอบในการกระทำนั้น ๆ
 การรบกับชาตานนั้นมันเหมือนกับมารรบกับผี ท่านลองคิดว่า
 จะไปรบกับผี ซึ่งหาตัวต้อนั้นแท้จริงไม่ได้ หากความเป็นธรรมไม่ได้
 อย่าเตรียมรบเลย ถ้าจะต้องรบกับชาตาน รบกับกิเลสซึ่ง
 เป็นชาตานในตัวเองนั้นจะต้องดีกว่า ชาตานข้างนอกเพื่อ
 แย่งชิงประโยชน์กันนั้น ไม่มีเหตุผลและไม่เป็นความจริงแต่อย่าง
 ใด เราเมืองไทยเป็นเมืองพุทธ เป็นพุทธบริษัทจะต้องยึดมั่น
 พระพุทธภาษิต ให้สมกับที่เป็นสาวกของพระศาสดาในกรณีนี้
 กำลังเกิดอหังคารอยู่ ขอให้ยึดพระพุทธภาษิตดังกล่าว

สถานที่ ๑. ก็คือพระพุทธภาษิตที่ว่า “อุกโกธะ
 ขิเน โภธ” จงชนะความโกรธด้วยความไม่โกรธ “อสาธุ
 สาธุหา ขิเน” จงชนะความขี้ด้วยความดี “สัจเจนาลิกวา
 หิเน ขิเน” จงชนะคำเท็จพล่อย ๆ พุคพล่อย ๆ ด้วยสัจจะ
 คือความจริง นี่สถานที่หนึ่ง เป็นวิธีที่พระองค์ทรงประทานไว้
 สำหรับชนะ

สถานที่ ๒. ก็คือพระปาติพรมชาดสูตร แห่งที่ฌนิกาย
 ได้ตรัสไว้ยืดยาว สรุปความแล้วก็จะได้ว่า เราเรา
 อย่าโกรธ ถ้าเราไปโกรธเสียแล้ว เราก็ไม่รู้ว่าเขาพูดผิด
 หรือพูดถูก แม้เขาจะสรรเสริญเราก็อำไปยินดีหลงใหล
 เพราะว่าถ้าไปหลงใหลในคำสรรเสริญเสียแล้ว ก็จะไม่รู
 ้ได้ว่าคำสรรเสริญนั้นมันจริงหรือเท็จ นี่อย่าโกรธ อย่า
 ขุ่นข้องในจิตใจ อย่าให้จิตใจแม้แต่เพียงว่ขุ่นมัว จงมีจิต
 ใจปกติว่างจากกิเลสตัณหา พิจารณาคูสิ่งเหล่านั้น ว่า
 มันผิด-ถูก อย่างไร ? ถ้าผิดเราก็กังขา ถ้าถูกเราก็กังเสริม
 ให้ยิ่งขึ้นไป ในฐานะเป็นสัตว์มีชีวิต เพื่อนเกิด แก่ เจ็บ
 ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งนั้น นี่ก็สถานที่หนึ่ง

สถานที่ ๓. ทรงตรัสว่า “อโภชิน อวชิน” เมื่อ
 เขาได้ค่าเราแล้ว เขาได้ตีเราแล้ว “ชิติม อทาติเม” เขา
 ได้ปล้นสคมภเภาอะไรของเราไปแล้ว “เย มาตัม นูปนย
 หนติ เวร เต วูปสมปติ” ผู้ใดไม่ผูกความอาฆาตนั้นไว้
 เวรย่อมระงับไปเพราะการกระทำของผู้นั้น นี่หมายความว่า
 เขาว่าร้ายเรา เขาปล้นเอาอะไรของเราไปแล้วก็ตาม ต้องไม่
 โกรธ ต้องไม่ผูกเวร จึงจะเรียกว่าปฏิบัติตรงตามคำสอนของ
 พระพุทธองค์ คือตรัสว่าเป็นบุคคลของพระพุทธเจ้า ถ้าไม่ทำ
 อย่างนี้ เรานั้นแหละจะหมดความเป็นพุทธบริษัทโดยสิ้นเชิง
 แล้วก็ล้มเหลวกันเท่านั้น เราไม่ควรจะใจเบาต้นตุม ชัชลาด
 หนไม่ได้ ต่อโลกธรรมซึ่งเป็นของธรรมดา เราต้องมีจิตใจ
 เข้มแข็งยึดธรรม หรือพระธรรม หรือพระธรรมเจ้าอันสูง
 สุดนั้นเป็นหลักสำหรับการต่อสู้ ถ้าเขาเข้ามาอย่างมิตร เรา
 ก็ต้อนรับเขาอย่างมิตร ถ้าเขาเข้ามาอย่างศัตรู เราก็ต้อนรับ
 เขาอย่าง เพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ผู้ใจเขลา เขาเป็น
 เพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตาย ของเรา แต่เขาใจเขลา เขาจึง
 ได้ทำตนเป็นศัตรูต้อนรับเขาด้วยเมตตา กรุณาหรือคุณธรรม

อันสูงสุดที่มีอยู่ในพระเยซูคริสต์ ถึงขนาดที่ว่า เขาตอบ
 แก้มซ้ายแล้ว ให้เขาตอบแก้มขวาเสียด้วยเถิด อย่างนั้นเป็น
 ต้น

พุทธศาสนาเป็นสิ่งที่สูญหายไม่ได้

ทีนี้หลายคนเป็นห่วงพระพุทธศาสนา ว่าจะสูญหายไปเสีย
 นี้เป็นสิ่งที่แปลกที่สุดว่า พุทธศาสนาเป็นสิ่งที่สูญหายได้ หัวใจ
 ของพุทธศาสนาเป็นกฎสังฆธรรมของธรรมชาติ จะสูญหาย
 ไปได้อย่างไร ? ตลอดเวลาที่ธรรมชาติมีอยู่ หัวใจของ
 พุทธศาสนาก็มีอยู่ มันเหลืออยู่แต่ว่า เราจะปฏิบัติตามหรือไม่
 ถ้าเราไม่ปฏิบัติตาม มันก็เหมือนกับไม่มี คือไม่มีประโยชน์แก่เรา
 เราจะต้องปฏิบัติตามอย่างหลงไปว่าจะมีใครอื่นมาทำให้พุทธศาสนา
 สูญอันตรธาน พระพุทธองค์ตรัสว่า “ศาสนาจะยังอยู่ หรือจะ
 สิ้นสูญ ก็โดยพุทธบริษัท” คือ ภิกษุภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา
 เดียวกันเรากำลังทำผิดหน้าที่ของพุทธบริษัท ละเลยหน้าที่สูงสุด
 คือไม่สอนให้เป็นชาวพุทธ ไม่ได้สอนให้ชาวพุทธเป็นพุทธ

สอนจนออกนอกทางของพุทธ เป็นอะไรไปก็ไม่รู้ มัน
 ก็ไม่เป็นพุทธ เป็นพุทธที่ไม่รู้จักพุทธ ฟังดูก็แปลกว่า เป็น
 พุทธที่ไม่รู้จักพุทธ คือเป็นพุทธแต่บัญญัติหรือทะเบียน เกิด
 มากี่ลงบัญญัติว่าเป็นพุทธ มันก็ไม่รู้จักพุทธ ขนาดว่าเขามายัก
 คิวทีเดียวก็วิ่งตามเขาไป เหมือนกับว่าเด็กทารกน้อย ๆ ที่ไม่ได้
 รับการอบรมอะไร ให้รู้จักผิดรู้จักถูก พวกโจรเอาขนมขึ้น
 เดียวมาล่อก็ทิ้งบิดามารดา วิ่งหนีตามโจรไป นี่เป็นความผิด
 ของพ่อแม่ที่ไม่ได้อบรมลูกให้ใหม่เล่า ? เราทั้งหลายจงอบรม
 พุทธบริษัทให้เป็นพุทธบริษัทจริง ก็จะไม่มีการแย่งชิง
 ไปได้ ที่แย่งชิงไปนั้นหาใช่พุทธบริษัทไม่ ที่เขาแย่ง
 ชิงไปได้แล้วแต่หนหลัง หรือจะแย่งชิงไปในอนาคต ถ้าแย่งชิง
 ไปได้นั้นก็มีใช่พุทธบริษัท ให้เขาไปเถิด พุทธบริษัทที่แท้จริง
 ไม่มีใครแย่งชิงได้ เราไม่ต้องไปร้อนใจเมื่อเขาไม่เป็นพุทธ
 บริษัท เขาก็ต้องเป็นไปตามประโยชน์ของเขา เพราะเขาบูชา
 ประโยชน์เป็นพระเจ้า

การแย้งไม่ใช่เรื่องของศาสนา

ที่นักวิทย์แย้งซึ่งนั้น หรือการแย้งซึ่งนั้นไม่ใช่เรื่องของธรรมชาติ ไม่ใช่เรื่องของศาสนา เราบอกกล่าวกันเสียสักหน่อยว่า การปลดปล่อยนั้นปลดปล่อยอย่างนั้นอย่างนั้นนั้น เป็นการกระทำที่พิจารณาตนเองเกิดว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ศาสนิกที่มีปัญญาอยู่บ้างก็เข้าใจได้เองว่า มันเป็นการกระทำของใคร เป็นการกระทำของชาตานหรือเป็นการกระทำของใคร ? เราควรจะไว้ในศรัทธาของพุทธบริษัทของเราเองบ้าง อย่าไปรับรู้อย่าไปต่อต้านอะไรให้มันเกิดความขัดแย้งขึ้นมา ซึ่งมันจะกลายเป็นอุปัทวะ หรือสิ่งที่เรียกว่าอุปัทวะในภาษาไทยขึ้นมาในระหว่างศาสนา มันจะเป็นอุปัทวะที่เกิดขึ้นในแวดวงของศีลธรรมในแวดวงของศีลธรรมนั้นต้องไม่มีความขัดแย้ง ถ้ามีความขัดแย้งก็ไม่ใช่ศีลธรรม จะเป็นศีลธรรมในศาสนาไหนก็ตามใจ ถ้าเป็นศาสนาแล้วไม่มีการขัดแย้ง ไม่ส่งเสริมการขัดแย้ง ไม่ใช่วิธีการขัดแย้งเป็นเครื่องทำลายล้างกัน นี่เพราะพุทธบริษัทไม่รู้เรื่อง ตถา คือความเป็นอย่างนั้น ๆ ตามที่เป็นจริงของธรรมชาติ พุทธบริษัทจึงอยู่ได้อย่าง

พุทธบริษัท คือเป็นศรั^๕ส^๕ต^๕น ผู้เบิกบาน ไม่สร้างปัญหา
ใด ๆ ขึ้นมาในโลกนเลย และไม่เป็นคนใจเบา หูเบา มี
ความรู้สึกที่เบาเกินไป อะไรหนึ่งก็มองในแง่ร้าย มองใน
แง่ดีเสียดีกว่า ถึงจะผิดก็ยังดีกว่าที่จะมองในแง่ร้าย ซึ่ง
ไม่มีทางที่จะถูกเอาเสียเลย

ไม่มีศาสนาไหนผิด ศาสนาไหนถูก

ในครั้งที่แล้ว อาตมาพูดว่า “ถ้าไม่รู้เรื่อง ตถา ก็ไม่ใช่
พุทธบริษัท” บัดนี้เป็นโอกาสหรือเป็นเวลาที่เหมาะสมแล้ว ที่พุทธ
บริษัทจะต้องใช้ความรู้เรื่อง “ตถา” หรือ “ตถตา” แปลว่า
“ความเป็นอย่างนั้นเอง” ความเป็นอย่างนั้นเอง ไม่ผิดไป
จากความเป็นอย่างนั้น ไม่เป็นไปโดยประการอื่นนอกเหนือไป
จากความเป็นอย่างนั้น เป็นกฎตายตัวของธรรมดา เป็น “อิทัป
ปัจจยตา” คือ เป็นไปตามเหตุ-ตามปัจจัยที่มอยู่ อาศัย
เหตุปัจจัยแล้วเกิดขึ้น ถ้าอาศัยเหตุปัจจัยที่เบ็นกิเลส มัน
ก็มีการกระทำอย่างกิเลสของพวกชาตานทั้งหลาย ถ้ามีเหตุ
ปัจจัยที่ไม่ใช่กิเลส แต่เป็นคุณธรรมอันถูกต้องของพระ

ศาสนา แล้วก็จะเป็นการกระทำของพุทธบริษัทแท้จริงแห่ง
ศาสนานั้น ๆ ซึ่งทุก ๆ ศาสนามีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบใน
เขตหรือในถิ่นของตัวเอง เราอย่ามัวเฝ้าตั้งปัญหาว่าศาสนานี้ผิด
หรือถูก ศาสนาไหนดีกว่ากัน มันเป็นปัญหาของคนโง่ แต่เรา
จะตั้งปัญหาว่าศาสนานี้เหมาะสมแก่มนุษย์ในถิ่นไหน ในยุค
สมัยไหน ในถิ่นไหน เลือกให้เหมาะ ๆ ศาสนามิให้เลือก
หลายศาสนา ล้วนแต่เหมาะเฉพาะแก่มนุษย์ในถิ่นหนึ่ง ๆ
ในยุคหนึ่ง ๆ ตามพื้นเพแห่งจิตใจ และวัฒนธรรมของชนชาติ
นั้น ทุกศาสนาจะต้องใช้ได้แก่มนุษย์ในโลกตามถิ่น ตาม
สมัยที่เหมาะสม ไม่มีศาสนาไหนผิด ไม่มีศาสนาไหนถูก
ไม่มีศาสนาไหนดีหรือเลวกว่าศาสนาไหน ถ้าใช้ให้ถูกกาล
ใช้ให้ถูกเทศะ เรื่องก็เลยไม่ต้องทะเลาะวิวาทกัน ไม่มีการ
ขัดแย้งกัน โลกก็ได้รับศาสนาอันเหมาะสมแก่ฐานะของตน
แก่กาลเวลาของตน ทุกศาสนาช่วยกันทำโลกให้มีความสงบสุข
อย่างนั้นขอให้พุทธบริษัทเราจงระมัดระวังในเรื่องนี้ อย่าให้เกิด
การขัดแย้งขึ้นมาในแวดวงของศีลธรรม ในขอบเขตของศีล
ธรรมต้องไม่มีการขัดแย้ง เพราะการขัดแย้งนั้น คือตัวอุปทะ

โดยบาลี หรืออุบาทว์ในภาษาไทย ความขัดแย้งเป็นความ
 อุบาทว์ต้องไม่มี อย่าไปทำให้เกิดความขัดแย้ง ถ้ามันเกิดขึ้น
 มากก็จงจัดการระงับมันเสีย นั้นแหละจะเป็นการอยู่ร่วมกัน
 ในโลกโดยไม่มีการขัดแย้งเลย นั้นแหละคือศาสนาพระศรี-
 อารีย์ ศรีอาริยมตไตร ถ้าเป็นการขัดแย้งแล้วเป็นศาสนา
 หรือเป็นโลกของชาตาน อย่าเอาเลย หวังว่าพุทธบริษัททุกคน
 จะระมัดระวังตน ไม่ทำให้เกิดการขัดแย้งขึ้นมาในแวดวงแห่ง
 ศีลธรรม รู้จักความหมายของคำว่าพุทธบริษัทคือ ผู้_{บุญ} ผู้_{บุญ} ผู้_{บุญ} ผู้_{บุญ}
 บาน แล้วเป็นอยู่อย่างสงบสุขทุกทิศทุกทางเทอญ.

มองถูก-ทุกข์คลาย

มองอะไร	ให้เห็น	เป็นครูสอน
มองไม้ขอน	หรือมองคน	ถ้าค้นหา
มีสิ่งสอน	เสมอกัน	มีปัญญา
จะพบว่า	ล้วนมีพิษ	อนิจจัง
จะมองทุกข์	หรือมองสุข	มองให้ดี
ว่าจะเป็น	อย่างที่	เรานึกหวัง
หรือเป็นไป	ตามปัจจัย	ให้ระวัง
อย่าคลุ้มคลั่ง	จะมองเห็น	เป็นธรรมดา
มองโดยนัย	ให้มันสอน	จะถอนโคก
มองแยกโยก	มันไม่สอน	นอนเป็นบ้า
มองไม่เป็น	จะโทษใคร	ที่ไหนมา
มองถูกท่า	ทุกข์ก็คลาย	สลายเอง

พุทธทาส ภิกขุ

ทุกศาสนาต่างชักนำสัตว์โลก ไปโดยไม่เกิดภาวะขัดแย้ง

ปาฐกถาธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

ประจำวันอาทิตย์ที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๒๕

โดยพระเทพวิสุทธิเมธี พุทธทาส ภิกขุ

สวนโมกขพลาราม สุราษฎร์ธานี

ท่านสาธุชนผู้มีความสนใจใคร่ในธรรมทั้งหลาย การบรรยาย
ปาฐกถาธรรมในวันนี้ อาตมาจะได้กล่าวโดยหัวข้อว่า “ทุก
ศาสนาต่างชักนำสัตว์โลกไปโดยไม่เกิดภาวะขัดแย้ง” ใน
ครั้งที่แล้วมาได้กล่าวโดยหัวข้อว่า ภาวะขัดแย้งต้องไม่มีในแวด
วงแห่งศีลธรรม ครั้นนี้ว่าทุกศาสนาต่างชักนำสัตว์โลกไปโดย
ไม่เกิดภาวะขัดแย้ง การบรรยายนี้เป็นไปเพื่อศีลธรรมกลับมา

ศาสนาทุกศาสนาเป็นทางแห่งศีลธรรม เป็นรากฐานของ
 ศีลธรรม เหมือนกับว่าแผ่นดินเป็นที่ตั้งแห่งโอชะของแผ่นดิน
 โอชะของแผ่นดินก็เป็นที่ตั้งอาศัยของพืชพันธุ์ ธัญญาหาร พืชพันธุ์
 ธัญญาหารก็เป็นที่ตั้งของสัตว์เดรัจฉาน แผ่นดินมีความสำคัญ
 อย่างนั้นใด ศีลธรรมก็มีศาสนาเป็นรากฐาน เป็นที่ตั้งอย่าง
 สำคัญฉนั้นเหมือนกัน ขอบททวนหัวข้อในครั้งที่แล้วมาชัก
 อย่างหนึ่งว่าท่านทั้งหลายอย่าตั้งปัญหาขึ้นมาว่า ศาสนาไหนผิด
 ศาสนาไหนถูก หรือศาสนาไหนดีกว่าศาสนาไหนเพราะเหตุว่าทุก
 ศาสนา แต่ละศาสนาย่อมเหมาะสมแก่ กาละ เทศะ สถาน
 การณ์อย่างหนึ่ง ๆ ด้วยกันทั้งนั้น สิ่งซึ่งศาสนาอื่นไม่เหมาะ
 ในสถานการณ์บางอย่าง แต่ก็มีความที่เหมาะแก่สถาน
 การณ์อย่างนั้น แม้ในประเทศหนึ่งหนึ่งก็ยังมี กาละ มีเทศะ
 มีสถานการณ์หลายอย่างที่ต้องใช้หลาย ๆ ศาสนามาช่วยกัน
 ในกรณีหนึ่ง ในสถานการณ์อย่างหนึ่ง ศาสนาหนึ่งช่วย
 ได้ อีกศาสนาหนึ่งอาจจะนั่งดูตาปริบ ๆ อยู่ก็ได้ เช่นมีการ
 ขอความร่วมมือกันทำสงคราม หรือว่าจะใช้ยามาแฉ่ง
 เป็นต้น ศาสนาหนึ่งอาจจะอำนวยให้แต่อีกศาสนาหนึ่งอาจ

จะไม่อำนวยความสะดวกให้ โลกจึงต้องมีกันทุกศาสนา

ศาสนาเป็นระบบการขนส่งจิตวิญญาณของ มนุษย์สู่ความสิ้นทุกข์

ข้อนี้เราจะเปรียบเทียบได้ เหมือนกับเครื่องมือขนส่งมี
อยู่มากมายหลายชนิด แต่ว่าแต่ละชนิดย่อมเหมาะแก่สถานการณ์
อย่างหนึ่ง เราจะดูกันตั้งแต่ว่า ยานอวกาศ ดาวเทียม เรือบิน
เรือไฟ รถยนต์ รถจักรยาน รถลาก เลื่อนสำหรับลาก แพ เรือ
ถ่อ เรือแจว สลารพัดอย่างที่ เป็นเครื่องมือการขนส่ง ทำไม
ต้องมีมากอย่างนี้ละ ก็เพราะว่า เช่นสถานการณ์บางอย่าง
อำนวยความสะดวกการใช้เครื่องมือบางอย่าง เช่น จะเอารถยนต์ไปวิ่งใน
นา ในคลอง ก็ทำไม่ได้ ในสถานการณ์บางอย่างเรือแจว
เรือถ่อเท่านั้นใช้ได้ เรือไฟ เรือยนต์ ใช้ไม่ได้ จะเอายาน
อวกาศมาขึ้นจอดตกแต่นอย่างนี้ก็ทำไม่ได้ เราจึงต้องมีเครื่องมือที่
เหมาะสม แต่ละสถานการณ์ครบทุกอย่าง ดังนั้นเราจึงมีศาสนา
ครบทุกอย่าง ซึ่งธรรมชาติบังคับให้ต้องเป็นอย่างนั้น อย่างที่
เราจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ และก็ได้เป็นมาแล้ว และกำลังเป็นอยู่

ที่นี้มาต่อกันต่อไป และขอให้มาคิดกันเสียใหม่ว่า เอา
ศาสนาทุกศาสนามารวมกัน จัดเป็นระบบการขนส่งทาง
วิญญาณของโลก การขนส่งทางวัตถุนั้นก็อย่างหนึ่ง เดียว
เราต้องการขนส่งทางวิญญาณ คือ ขนส่งจิตวิญญาณของ
มนุษย์ จากความทุกข์ไปสู่สภาวะที่ไม่ทุกข์ ระบบการ
ขนส่งที่สมบูรณ์อย่างนี้ ก็จะสามารถขนส่งสัตว์โลกให้ข้าม
ฟากได้ครบถ้วน ตามรสนิยมแต่ละคน ละคน หรือตามพื้น
เพแห่งอุปนิสัยจิตใจของตน ตามที่ธรรมชาติสร้างสรรค์ให้
นั้นมีมาให้เลือกอย่างครบถ้วนอย่างนี้ ก็มีหวังว่าจะช่วยให้ทั้ง
คนโง่ คนฉลาด คนปานกลาง คนมีวัฒนธรรมอย่างนั้นคน
มีวัฒนธรรมอย่างอื่น ให้ได้รับประโยชน์ทางจิตใจ เพราะ
การขนส่งที่ศาสนาทั้งหลายทั้งปวงช่วยกันดองบน

**ปัญหาแท้จริงคือการทำพุทธบริษัทให้ถือพุทธ
ศาสนาไม่ได้**

เมื่อมาต่อกันให้ละเอียดสักหน่อย คือดูในข้อที่ว่าเด็ก ๆ
ทารกนี้เขาตงต้นขึ้นมาในโลกนี้ด้วยความรู้สึกที่เป็นไสยศาสตร์

เพราะบิดามารดาผู้เลี้ยงดู จะบรรจุความรู้อย่างไยศาสตร์ ความ
 รู้สึกทางไยศาสตร์ ลงไปในเด็ก ๆ ตั้งแต่การเจริญเติบโต คือ
 ให้เด็ก ๆ หรือจำเป็นต้องให้เด็ก ๆ มีความเชื่อ และมีความกลัว
 ความหวังพึ่งอาศัย ในสิ่งที่เด็กนั้นยังเข้าใจไม่ได้ ยังไม่อาจจะ
 เข้าใจได้ เด็ก ๆ จะกลัวตุ๊กแก เพราะคนโง่มันสอน เด็กจะ
 กลัวไม้เรียว เด็กกลัวไม่ได้กินขนม ถ้าอย่างนั้นจิตใจของเขา
 เหมาะที่จะถือศาสนาอะไร ? หรือกำลังถือศาสนาอะไร ? เขาจะ
 ถือศาสนาที่ไม่ต้องมีเหตุผล มีแต่บอกให้เชื่ออย่างเดียว เป็น
 ลักษณะแห่งไยศาสตร์เช่นนั้นมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งหนุ่มสาว จน
 กระทั่งแก่เฒ่า กว่าที่จะเลือกถือพุทธศาสนาได้นั้นมันยาก มันไกล
 บางคนก็ได้ตายไปแล้วโดยไม่ได้แตะต้องพุทธศาสนา ไม่ได้พบ
 พุทธศาสนา ทั้งที่เรียกตนเองว่าเป็นพุทธ หรือเป็นชาวพุทธ
 นี่มันเป็นความผิดของใคร ไม่ใช่ความผิดของเจ้าหน้าที่ของพุทธ
 ศาสนานั้นเองดอกหรือ ? ทำไมไม่ทำให้เด็ก ๆ รู้เรื่องความทุกข์
 เหตุใดเกิดทุกข์ และวิธีที่จะดับทุกข์โดยตรง ทำไมต้องผ่านไปทาง
 สิ่งที่เราไม่รู้ไม่ได้ ให้เชื่อกันไว้อย่างเดียว และเหนียวแน่นจนแกะ
 ออกไม่ได้ ท่านทั้งหลายคิดว่า คนทุกคนฉลาดพอที่จะถือพุทธ

ศาสนาได้ทุกคนเจียวหรือ? อาตมากำลังเผชิญอยู่กับปัญหาคือ
 “ทำพุทธบริษัทให้ถือพุทธศาสนาไม่ได้” พังดูก็น่าหัวเราะ
 หรือบ๊อบเต็มที การทำให้พุทธบริษัทให้ถือพุทธศาสนา
 ไม่ได้นี่แหละ กำลังเป็นปัญหาแท้จริงเป็นปัญหาสำคัญ
 เขายังมีศาสนาอะไรของเขาอยู่ไม่รู้ ติดตัวไปจนตายแกะออก
 ไม่ได้ นั่นแหละคือไสยศาสตร์ เราต้องดูให้ดีว่า บางคนยังไม่
 อาจถือพุทธศาสนาได้โดยแท้จริง แม้จะเอาพุทธศาสด์มาถือ
 ก็ถืออย่างไสยศาสตร์ และเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เข้าใจไม่ได้ วิพากษ์
 วิจารย์อะไรก็ไม่ได้ไปเสียหมดอย่างนี้ เป็นเหตุให้ต้องมีศาสนา
 เพื่อเลือกสำหรับคนบางประเภทอยู่เรื่อยไปในโลกนี้

มีหลายศาสนาดีกว่ามีศาสนาเดียว

ทีนี้ก็อยากจะให้ดูกันต่อไปถึงข้อที่ว่า การมีศาสนาต่างๆ
 ให้เมื่อเลือกนั้นแหละดูจะดีกว่า ที่จะมีเพียงศาสนาเดียว คน
 เขาไปซื้อของในร้านขายของที่มีมากอย่างให้เลือก นี่มันก็มีเหตุ
 ผลอยู่ โลกนี้จึงมีศาสนาหลายศาสนา โดยที่ธรรมชาติเป็นสั
 ะนันทาลให้เกิด แล้วมันก็สำเร็จประโยชน์ตรงที่ว่า มีศาสนาที่ต่าง

กัน มีหลักปฏิบัติศาสนาที่ต่างกัน มีอะไร ๆ ที่ต่างกันทั้งระหว่างศาสนาที่ต่างกัน แม้ในศาสนาเดียวกันแท้ ๆ ก็ยังแบ่งแยกเป็นข้อที่แตกต่างกัน แต่ว่าความแตกต่างกันนี้แหละกลับจะเป็นประโยชน์ คือจะแก้ปัญหาก็ทุกปัญหา ทั้งปัญหาของคนโง่ ขอบัญพุดหยาบคายว่า ปัญหาของคนโง่ก็แก้ได้ ปัญหาของคนไม่สู้จะโง่ก็แก้ได้ ปัญหาของคนฉลาดก็แก้ได้ เพราะว่าเรามีศาสนาต่างกัน ถ้ามีเพียงศาสนาเดียวจะแก้ได้อย่างไร ?

ความต่างกันของศาสนา

ดังนั้นก็ขอถือโอกาสแยกแยะ ความต่างกันของศาสนา พิจารณากันให้ครบถ้วนทุกปัญหา

(๑) ความต่างกันของ โครงสร้าง ในขั้นแรกก็ดูความต่างกันของโครงสร้างของศาสนานั้นหรือคำสอนในศาสนานั้นตั้งต้นที่ไหน ? ดำเนินไปอย่างไร ? ไปจบลงที่ไหน ?

-บางศาสนาตั้งต้นด้วยความเชื่อ

-บางศาสนาตั้งต้นด้วยกำลังจิต

-บางศาสนาตั้งต้นด้วยกำลังปัญญา

ดำเนินไปตามกฎเกณฑ์ที่วางไว้ แล้วไปจบลงที่ไหน ?

—บางศาสนาไปจบลงที่การมีตัวมีตน มีตัวตน

—บางศาสนาไปจบลงที่การหมดตัวตน ไม่มีตัวตน ว่าง

จากตัวตน

นี่ก็เป็นการต่างกันอย่างตรงกันข้ามอยู่แล้ว และมีข้อปลีกย่อย ที่ทำให้ต่างกันอย่างน่าพิศวงพิจารณา

ทำไมพระเจ้าพระสงฆ์ในเมืองไทยนี้เรียกตัวเองว่า อาตมา นี่คือชื่อเหลือของศาสนาพราหมณ์หรือศาสนาฮินดู ที่ถือว่ามีอาตมมัน อาตมมัน เวียนว้ายไปจนกว่าจะไปรวมกับ ปริมาตมัน พระสงฆ์ตัวเหลือๆ แท้ใช้คำพูดเรียกตัวเองว่า อาตมา คืออาตมมัน คือ อัตตา มันปนเปกันถึงขนาดนี้ ยังไม่ได้สะสาง

นี่เรารู้ว่ามีโครงสร้างที่ต่างกัน พวกหนึ่งมีอัตตาเป็นตัวตน เรียกว่าเป็น สัสสตทิสฺสุ และจะไปจบลงที่การมีตัวตนอย่างถาวร เป็นสัสสตทิสฺสุตัวใหญ่ ดังนั้นเราจึงต้องทำการประนีประนอมกัน เพื่อความต่างกันนั้นจะไม่เกิดเป็นพิษเป็นภัย คือการขัดแย้งขึ้นมา เป็นอุปัทวะเมื่อเรียกโดยภาษาบาลี และเป็นความอุปาทัวเมื่อเรียกโดยภาษาไทย การขัดแย้งต้องเป็นสิ่งที่มิได้ เมื่อเราจะ

อยู่ร่วมชาติร่วมประเทศเดียวกัน ต้องจัดให้อยู่ด้วยกันโดยไม่มี
ความขัดแย้ง

(๒) ความต่างกันของที่มา ที่นี้จะพูดถึงถึงความ
ต่างของที่มา บางศาสนาบอกว่า ศาสนาหรือคำสอนมาจากพระ
เจ้า มาจากพระพรหม ผ่านทางปากของพระพรหม บางศาสนา
ว่าส่งมาจากสวรรค์ คำสอนนี้ คำสั่งนี้มาจากสวรรค์ บางศาสนา
ก็มาจากการค้นพบของพระศาสดา จากธรรมชาติ โดยวิถีธรรมชาติ
ตามกฎของธรรมชาติ นี่เรียกว่าที่มามันก็ต่างกัน

(๓) ความต่างกันของพระศาสดา ที่นี้ดูความต่างของ
พระศาสดา บางศาสนาบอกว่า พระศาสดานั้นพระเจ้าส่งมา เป็น
ผู้แทนพระเจ้า เป็นภาคส่วนของพระเจ้า บางศาสนาบอกว่าเป็น
มนุษย์ธรรมดา ที่ได้อบรมการศึกษาโดยทางจิตใจมา จนรู้จักกฎ
ของธรรมชาติ แล้วก็เปิดเผยขึ้นมา บางศาสนาถือว่าเป็นวรรณะ
กษัตริย์ บางศาสนาถือว่าเป็นวรรณะแพทย์ เกิดในตระกูลช่างไม้
อย่างนั้น เป็นต้น แม้แต่วรรณะของพระศาสดานั้นก็ยังต่างกัน
แต่ว่าข้อนี้ไม่มีปัญหาแก่พุทธศาสนาเลย พุทธบริษัทไม่สนใจว่า
พระศาสดาจะเป็นอย่างไร? จะมาอย่างไร? จะประสูติที่ไหน?

ในลักษณะอย่างไร? ประสูติกลางดินก็ได้ พระพุทธเจ้าประสูติ
กลางดิน ยิ่งร้ายไปกว่าพระศาสดาบางองค์บางศาสนาเสียอีก
ข้อนี้ไม่สำคัญบัดทั้งไปเสียก็ได้ไม่ต้องศึกษาก็ได้ ไม่ต้องเอามา
เถียงกัน เอามาเปรียบกันว่าใครจะดีกว่าใคร ขอแต่ให้คำพูดที่
ตรัสสอนนั้นดับทุกข์ได้ก็พอ ไม่ต้องสนใจในประวัติส่วนพระ
องค์ของท่าน แม้คำสอนนั้นๆ ก็ยอมให้วิพากษ์วิจารณ์อย่าง
ไหนแหละ จงวิพากษ์วิจารณ์คำสอนของพุทธศาสนาอย่างไหน
แหละ จนกระทั่งพบด้วยตนเองว่า ปฏิบัติตามแล้วดับทุกข์
ได้จริง มันน่าลองดู แล้วก็ลอง เมื่อลองก็เห็นจริง เมื่อเห็น
จริงก็เชื่อแล้วก็จบกัน

ความต่างของพระศาสดา ไม่เป็นข้อขัดข้องที่เราจะศึกษา
คำสอนของท่าน เราอย่าไปสนใจที่เนื้อที่ตัวของพระศาสดา แต่
สนใจที่คำสอนของท่าน พระพุทธองค์ทรงกำชับอย่างนี้ อย่า
เชื่อเพราะมีในพระไตรปิฎกเขียนไว้ หรือว่าอย่าเชื่อเพราะผู้พูด
น่าเชื่อ อย่าเชื่อเพราะว่าสมณะนั้นเป็นครูของเรา อย่างนี้เป็น
ต้น ดังนั้นจึงไม่มีปัญหาที่ศาสดาจะมีประวัติส่วนพระองค์ต่าง
กันอย่างไร?

๔) ความต่างกันของวิธีการเผยแพร่ ที่นี้จะดูกันที่ความ
 ต่างของวิธีการเผยแพร่ บางทีก็มีปาฏิหาริย์ บางทีก็มีปาฏิ
 หาริย์จริง ๆ สำเร็จประโยชน์จริง บางทีก็มีปาฏิหาริย์หลอกเด็ก
 ไม่เป็นสาระบริสุทธิ์ ต้องมีของล่อก็มี ไม่ต้องมีของล่อก็มี ลง
 ทุนมากก็มี ไม่ต้องลงทุนมากก็มี พุทธศาสนาไปเผยแพร่ที่
 ไหนไม่ต้องลงทุน มีแต่ว่าพวกคนที่นี่แหละเขาจะมาลงทุนเอง
 แล้วขนเอาพุทธศาสนาไปสั่งสอน ไปตั้งสมาคมอบรมกันที่ยุโรป
 ที่อเมริกา โดยที่เจ้าของพุทธศาสนาไม่ต้องลงทุนแม้แต่สตางค์
 แดงเดียว แต่ว่าบางศาสนาต้องเอาไสยศาสตร์มาล่อ ต้องเอา
 ปาฏิหาริย์มาล่อ ต้องเอาอะไรที่เป็นเครื่องล่อมาล่อ บางศาสนา
 ต้องหอบหัวเอาธนาคารมาด้วย เอาโรงเรียนมาด้วย เอาโรง
 พยาบาลมาด้วย บางศาสนาก็ต้องเอาดนตรีมาด้วย เอาอะไรที่
 มันสนุกสนานมาด้วย นี่มันต่างกันตรงกันข้ามอย่างลิบลับ
 ที่เดียว ทำไมต้องเป็นอย่างนั้น เพราะว่ามันต่างกันตามวิธีของ
 การเผยแพร่ ก็ทำไปตามความคิดความเห็นของคนที่เผยแพร่

๕) ความต่างกันของผู้รับการเผยแพร่ ที่นี้จะดูไปถึง
 ความต่างกันของผู้รับการเผยแพร่ สัตว์โลกผู้รับการเผยแพร่ส่วนมาก

นั้น อยู่ใต้อำนาจของประโยชน์ เขาหลงในประโยชน์อย่างโง่
เขลา จึงต้องใช้ประโยชน์เป็นเครื่องดึงดูดเขาไป หลักการอย่างนี้
ใช้ไม่ได้แก่พุทธศาสนา เพราะพุทธศาสนาสอนให้มิจิตใจ
เหนืออิทธิพลของประโยชน์ ให้มิจิตใจหลุดพ้น ในโลกนี้
มีสัตว์โลกที่ต้องการเงินเป็นสรวงก็มี ต้องการนิพพานเป็นสรวง
ก็มี

การที่มีศาสนาหลายหลายศาสนาไว้เผื่อเลือก ตูก็จะเป็น
ผลดี เป็นทางดี ที่จะไม่ทำให้ใครว่างจากศาสนา คนโง่ก็ไม่ว่าง
จากศาสนา คนโง่น้อยก็ไม่ว่างจากศาสนาคนฉลาด คนปุนกลาง
ก็ล้วนแต่ไม่ว่างจากศาสนา ผู้รับการเผยแผ่ต่างกันอย่างไร ?
ศาสนาก็ให้อย่างครบถ้วนตามความต่างกัน ผู้ที่ยังติดอยู่กับ
ไสยศาสตร์ ก็ถือศาสนาชนิดที่พึ่งสอน ส่วนพุทธศาสนา
สอนเรื่องกฎทรงตน ก็สอนได้แก่ผู้มีความรู้ดีจะพึงตน หรือ
มีวัฒนธรรมแห่งการพึ่งตน ผู้รับการเผยแผ่ต่างกันเท่าไร ก็ควร
จะมีศาสนาที่ต่างกันจำนวนมากเท่านั้น

๖) ความต่างกันแห่งขอบเขตของการคุ้มครอง ที่นจะต
ถึง ความต่างกันแห่งขอบเขตของการคุ้มครอง ศาสนาไหนคุ้ม

ครอบไปถึงไหน ? ไกลไกลเท่าไร ? ศาสนาบางศาสนาโดย
 เฉพาะพุทธศาสนา ขอภัยไม่ใช่ดัดตัวเอง ว่า พุทธศาสนาคัม
 ครอบลงไปถึงสัตว์เดรัจฉาน ทำลายมันไม่ได้ คัมครอบไปถึง
 พืชพันธุ์ ธัญญาหาร ถือว่ามีชีวิต ภิภษจะทำลายพืชพันธุ์ไม่ได้
 คัมครอบลงไปถึงแผ่นดิน ภิภษจะซุดแผ่นดินด้วยตนเองไม่ได้
 นี่คัมครอบลงไปถึงสัตว์เดรัจฉาน ถึงพืชพันธุ์ ธัญญาหาร ถึง
 แผ่นดิน แต่บางศาสนาไม่คัมครอบลงไป แม้แต่สัตว์เดรัจฉาน
 คือมีหลักการที่ว่า สัตว์ไม่บาปห้ามแต่ฆ่าคน พุทธศาสนา
 มุ่งหมายจะคัมครอบทั้งหมด พุทธบริษัทก็ถือหลักอย่างนั้น มี
 ศาสนาชนิดนี้เป็นเครื่องถือ รั้งถืออยู่ ตูเกิดธรรมชาติเป็นเหตุให้
 มีศาสนาหลายศาสนา อย่างที่จะไม่มีทางจะหลีกเลี่ยงได้ เพราะ
 เหตุใด ? ก็เพราะเหตุว่ามันต่างกันมาตั้งแต่ต้นสลับ จิตใจของ
 มนุษย์ วัฒนธรรมของมนุษย์ การดำรงชีวิตของมนุษย์ผู้สูง
 สอนในยุคนั้น ในถิ่นนั้น ในประเทศนั้น ในสถานการณ
 อย่างนั้นซึ่งมันไม่เหมือนกัน เราจึงมีหลายศาสนาพร้อมกัน
 ในโลก โลกนี้จะต้องมีหลายศาสนาพร้อมกันในโลก

ขอให้ทุกศาสนามาทำสหกรณ์ขนส่งมนุษย์ ออกไปจากกองทุกข์

ที่นี่จะดำเนินการอย่างไร ? จะดำเนินการกันอย่างไร ?

อาตมาขอเสนอว่า เรามาเป็นสหกรณ์กันดีกว่า เรียกว่าสหกรณ์
ขนส่งมนุษย์ออกไปเสียจากกองทุกข์ ทุกศาสนามาทำสหกรณ์
กันดีกว่า เรียกว่าสหกรณ์ขนส่งมนุษย์ออกไปเสียจากกองทุกข์
ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สุขของมหาชน ทั้งเทวดาและมนุษย์ เพื่อ
ประโยชน์ของคนทั้งเทวดาและมนุษย์ คือทั้งของคนจน ทั้งของ
คนมั่งมี ของคนที่ยังต้องอาบเหงื่อ ของคนที่ไม่ต้องอาบเหงื่อ
ของคนร่ำรวย ของคนยากจน กระทั่งว่าถ้ามีเทวดาบนสวรรค์
มันก็ยังจมอยู่ในกองทุกข์ คือกิเลสของเทวดาเหล่านั้น ยังมี
ราคะ โทสะ โมหะ ยังหลงว่ามีตัวกู ของกู เราจะมีประโยชน์
สุขไม่ได้ ถ้าเรายังมีความรู้สึกถือตัวกู มันทรมาณอยู่ด้วย
การแบกตัวกู สิ่งจิตใจออกไปเสียจากกองทุกข์ หมายความว่า
ไม่มีอะไรที่เป็นเครื่องยึดถือไว้อย่างหนักอึ้งหนักใจ มีแต่
ความหลุดพ้น มีแต่ความว่าง มีแต่ความปล่อยวาง อย่าง
นั้นแหละเรียกว่าถึงที่สุด จิตให้อย่างนั้นแหละ เป็นไปตาม

ความประสงค์ของสิ่งสูงสุด ซึ่งจะเรียกว่าพระเจ้าก็ได้ จะเรียกว่ากฎของธรรมชาติก็ได้ กฎของธรรมชาติไม่มีชีวิตจิตใจ แต่มันมีหลักเกณฑ์อย่างหนึ่งคือ ถ้ามันไม่ถึงที่สุด มันก็ไม่ยอมหยุด มันจะต้องดำเนินต่อไป จนกว่ามันจะถึงที่สุด คือที่มันหยุดได้ จึงถือว่าเป็นความประสงค์ของธรรมชาติด้วยเหมือนกัน ที่จะให้สิ่งทั้งหลายวิวัฒนาการไปถึงสิ่งสูงสุด เขตสูงสุด ที่หยุดการหมุน หยุดการว้ายเวียน เรามาร่วมกันเป็นสหกรณ์ดีกว่า เรียกว่าสหกรณ์ขนส่ง มนุษย์ออกไปจากกองทุกข์ ตามความประสงค์ของสิ่งสูงสุด เพื่อประโยชน์แก่ชีวิตทุกชีวิต ทั้งสัตว์มนุษย์ ทั้งสัตว์เดรัจฉาน ทั้งพืชพันธุ์ ธัญญาหารและกระทั่งสิ่งมีชีวิตวิญญาน คือตัวโลกนั่นเอง แผ่นดินโลกนั่นเอง

ผลของการเผยแผ่ ยิ่งน้อย-ยิ่งดี

ที่นี้ก็จะถึงการได้ผลในการเผยแผ่ ถ้าเผยแผ่ไม่ได้ผลก็ไม่มีประโยชน์ ไปนอนเสียดีกว่า ต้องเผยแผ่ให้ได้ผล อาตมาอยากจะพูดว่า หลักการที่กำลังก้องอยู่ในโลก ที่ว่า The small

the beautiful, the small the beautiful. ยิ่งน้อย-ยิ่งดี ยิ่ง
น้อย-ยิ่งดี ยิ่งสันโดษนั้นแหละยิ่งดี กำลังยึดถืออยู่ในโลก
สมัยนี้

เดี๋ยวนี้เราเผยแพร่ด้วยความมกใหญ่ ด้วยความมกมาก มีผู้
เขียนไว้ผ่านสายตาอาตมา ยังจำได้ว่า เขาเขียนไว้ว่า เมื่อ
บาทหลวงในศาสนาคริสต์ มีทรัพย์สินสมบัติแต่หมวก กับ ไม้
เท้าก็เผยแพร่ศาสนาได้มโหฬาร หรือเมื่อภิกษุสงฆ์ในพุทธ
ศาสนามีแต่บาตรกับจีวร เทียวไปก็เผยแพร่ได้อย่างมโหฬาร
ครั้นมาถึงการนุ่งห่มผ้าแพร มีเครื่องสวมศีรษะประดับทองคำ
ประดับเพชร ก็เผยแพร่ไม่ค่อยจะออก เพราะมาหลงติดกัน
อยู่เสียเท่านั้น ทั้งคนเผยแพร่และคนฟัง เมื่อพระภิกษุมีการ
เป็นอยู่ชนิดที่พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้อย่างล่อๆ ว่า แหมเป็น
อยู่เหมือนคหบดีเขี้ยวนะนี้ การเผยแพร่มันแผ่ไม่ออก ไปดูใน
โบสถ์ วิหารซึ่งไม่เคยมีในครั้งพุทธกาล โบสถ์วิหารสมัยนี้มี
เครื่องประดับราคาเป็นแสนเป็นล้าน มีพระพุทธรูปประติษ
ฐานอยู่ ถ้าพระพุทธรองค์เสด็จมาเห็นเข้า ท่านก็ไม่เข้าใจได้
ว่า นี้นูรูปของใคร ? พระพุทธเจ้าประสูติกลางดินโคนต้นไม้

ตรัสรู้กลางดินโคนต้นไม้ สอนกลางดินโคนต้นไม้
 นิพพานกลางดินโคนต้นไม้ อยู่ในสภาพต่ำสุด สันโดษที่สุด
 การเผยแผ่ของพระองค์จึงเป็นไปได้อย่างกว้างขวาง

เดี๋ยวนี้มาอยู่ในสภาพที่มั่งมาก เป็นคนมั่งมากด้วยปัจจัย
 ๔ เป็นต้น มันก็เผยแผ่ไม่ออกซำยังเถลเถไถ เฒไถ เฒเถไถออก
 ไปนอกถุ่นอกทาง ให้สิ่งที่มีใช้ศาสนาปนปลอมแล้วชักออกไม่ได้
 พริตตองมีลักษณะแห่งไสยศาสตร์ คืออันวอนถึงอื่นนอกจากตน
 ให้มาช่วยตน จนศาสนาแท้จึงสูญหายไป แล้วพาลพาโลว่ามี
 ใครมาทำพุทธศาสนาให้สูญหายไป ที่แท้ก็เพราะสอนผิดนั่นเอง
 แล้วไปโทษว่าคนนั้นคนนั้นถือตามมาทำลายพุทธศาสนา นี่เป็น
 เรื่องพูดเท็จ ขอให้เราตั้งใจกันเสียใหม่ เผยแผ่ชนิดที่ลง
 หุन्नอยมีผลมาก ลงหุन्नอยมีผลมาก ตามแบบครึ่งพุทธกาล
 เหมือนกับที่มันก้องอยู่ในโลกเวลานี้ว่า The small the beautiful
 ยิ่งเล็กนั้นแหละยิ่งดี

สรุปความว่า กลับไปสู่สภาพเดิมกันเถิด มาเป็นสห
 กรณร่วมกันทุกศาสนา บนส่งมนุษย์ออกไปจากโลกแห่ง
 กองทุกข์ บนส่งทางวิญญูญาณ ไม่มีการขัดแย้งกัน แต่ว่า

ช่วยกันคนละไม้คนละมือ นี่แหละคือหัวใจที่ว่า ทุก
 ศาสนาต่างชักนำโลกไปได้ โดยไม่ต้องเกิดภาวะขัดแย้ง
 และศาสนาก็ทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ และลงทุนน้อยที่สุด น้อย
 เหลือประมาณ แต่ได้ผลมหาศาล ขอให้พุทธบริษัทและ
 ศาสนิกแห่งศาสนาใดก็ตาม มองเห็นความจริงข้อนี้แล้ว ร่วม
 มือกันเพื่อประโยชน์สุขของสัตว์ในโลก ทั้งเทวดาและ
 มนุษย์ และเราทุกคนก็ต้องปฏิบัติเช่นกัน เข้าใจกันได้กับ
 หลักการเช่นนั้นแล้ว ทุกคนก็จะมีความสุขอยู่ทุกทิพารাত্রี
 กาลเป็นแน่นอน

สันติภาพแน่ละหรือ ?

อยู่พร้อมหน้า

ยืนยั้น

สันติภาพ

สร้างอาวุธ

ไว้ปราบ

กันลัทธิหลัง

ปากถือศีล

มือถือสาก

มีฉากบัง

ต้องรู้ว่าขี้

ตึงตัง

ทั้งตาปี

พุทธทาส ภิภุ

ความผิดพลาดอย่างร้ายแรง คือความที่เราขาดพระเจ้า

ปาฐกถาธรรมทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

ประจำวันอาทิตย์ที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๒๖

โดย พุทธทาส ภิกขุ สวณโมกขพลาราม สุราษฎร์ธานี

ท่านสาธุชนผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย การบรรยาย
ปาฐกถาธรรมในวันนี้ อาตมาจะได้กล่าวโดยหัวข้อว่า “ความ
ผิดพลาดอย่างร้ายแรง คือความที่เราขาดพระเจ้า” ครึ่งที่
แล้วมากล่าวโดยหัวข้อว่า “ทุกศาสนาต่างชักนำโลกไปได้ โดย
ปราศจากภาวะขัดแย้ง” ครึ่งที่ ๒ ว่าความผิดพลาดอย่างร้ายแรง
คือความที่เราขาดพระเจ้า หรือถ้าจะกล่าวให้ชัดอีกหน่อยก็ว่า
ความผิดพลาดอย่างร้ายแรงเกิดขึ้นเพราะ โลกขาดสิ่งที่ยึดถือว่า

พระเจ้า ความจริงข้อเท็จจริงอันนี้เป็นปรมัตถธรรม เพื่อการกลับมา
 มาแห่งศีลธรรมที่ควรสนใจอย่างยิ่ง อาตมาบรรยายทุกครั้ง เพื่อ
 การกลับมาแห่งศีลธรรม แต่การกลับมาแห่งศีลธรรมที่แท้จริง
 นั้น จะมีปรมัตถธรรมเป็นรากฐาน ดังนั้นแม้จะกล่าวถึง เรื่อง
 ปรมัตถธรรมกลับมา ก็คือการกล่าวถึง ศีลธรรมกลับมา หรือ
 เพื่อการกลับมาแห่งศีลธรรม ขอได้โปรดทำความเข้าใจอย่างนี้
 ด้วย

ปัญหาของโลก

พื้นฐานที่ปัญหา โดยเฉพาะปัญหาของโลก ซึ่งกำลังเต็มไปด้วย
 ด้วยวิกฤตการณ์ คือสิ่งเลวร้ายนานาชนิด ปัญหาของเด็กก็อยู่ที่
 การขาดพระเจ้า ปัญหาของผู้ใหญ่ผู้น้อยทั้งหลาย ก็อยู่ที่การ
 ขาดพระเจ้า ปัญหาของประชาชนพลเมือง ของข้าราชการ ของ
 นายทุน ของกรรมกรของอะไรก็ตาม เกิดขึ้นเพราะขาดพระเจ้า
 โลกทั้งโลก จึงได้เกิดวิกฤตการณ์ นี้ขอให้สนใจทำความเข้าใจ
 กันให้ดี ๆ ในชั้นนี้ ซึ่งมีอยู่หลายขั้นตอน ที่เรายังเข้าใจ
 ไม่ตรงกันอยู่

พระเจ้า

ตอนแรกที่สุดก็คือคำว่า “พระเจ้า” หลายคนจะงง เพราะ
ว่าเราถือเอาความหมายของคำๆ นี้ต่างกัน ต่างกันมากจนเข้ากัน
ไม่ได้ หรือจนถึงกับว่า บางลัทธิ บางศาสนาไม่มีพระเจ้า หรือ
ว่าเราอยู่กันได้ในโลกนี้ อย่างที่พวกหนึ่งมีพระเจ้า พวกหนึ่ง
ไม่มีพระเจ้ายิ่งอยู่กันได้ เหมือนกับที่เขาชอบพูดตามที่ฝรั่งเขาช่วย
พูดให้ว่า พุทธศาสนาไม่มีพระเจ้า นี่มันเป็นเรื่องหลับตาพูดเกิน
ไป จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่าพระเจ้า กันให้
เพียงพอเสียก่อน

คำจำกัดความสำหรับคำว่า พระเจ้า พระเจ้าคือสิ่งสูงสุด
ที่เราต้องการเคารพ เชื้อฟุ้ง เกรงกลัว หวังพึ่งอาศัย จนกว่า
เราไม่ต้องพึ่งอาศัยสิ่งใดอีกต่อไป เราจะต้องมีพระเจ้าเป็นสิ่งที่พึ่ง
พาอาศัย จนกว่าจะพ้นความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาอาศัย
นี่คือพระเจ้า ความหมายของคำว่าพระเจ้า คือ สิ่งสูงสุดที่
มนุษย์จะต้องเคารพเชื้อฟุ้ง และเกรงกลัว หวังพึ่งพาอาศัยอยู่
ตลอดไป

คำว่า “สิ่ง” ในที่นี้เป็นคำกลาง เป็นสิ่งที่มีชีวิตจิตใจ

ก็ได้ ไม่ต้องมีชีวิตจิตใจก็ได้ ขอนักเป็นเหตุให้เถียงกันว่า ถ้าไม่มีชีวิตจิตใจ จะเป็นพระเจ้าได้อย่างไร? ขอให้คิดดูให้ดี ๆ ถ้ามีชีวิตมันก็ต้องมีความรู้สึกอย่างสิ่งที่มีชีวิต แล้วมันก็จะต้องมีความรู้สึกยินดีร้าย ซึ่งเป็นทางมาแห่งอคติ ไม่เที่ยงแท้แน่นอนไม่ยุติธรรม ฉะนั้นจึงใช้คำว่า “สิ่ง” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายกลาง ๆ และที่สำคัญยิ่งกว่านั้นก็คือว่า อายความรู้สึกว่ามีพระเจ้านี้ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้เองในจิตใจของสิ่งที่มีชีวิตคิดนึกได้ ชีวิตระดับที่คิดนึกได้นี้ จะต้องรู้สึกว่ามีพระเจ้า หรือไม่รู้สึกทั้งหมอยู่ ทั้งหมความรู้สึกนั้นอยู่ เพราะไม่ได้แยกแยะ เพราะไม่ได้สนใจ ขอให้พิจารณากันดูให้ดี ๆ ว่าความรู้สึกว่าเรามีพระเจ้านี้ มันเกิดขึ้นได้เองในจิตใจได้อย่างไร? ขอแยกเป็นส่วน ๆ เพื่อพิจารณากันโดยง่ายคือ

เกิดพระเจ้าในจิตใจได้อย่างไร?

—รู้สึกได้ตามธรรมชาติ แม้แต่สัตว์เล็กน้อย เช่น เป็ด หนู หนู หนู แม้มันก็มีความรู้สึกว่า มีสิ่งสูงสุดที่มันต้องกลัว ที่มันจะต้องหวังพึ่งพาอาศัย ถ้าไม่มีอะไรจริง ๆ อย่าง หนู หนู อย่างนี้

ต้องมีรู นั่นแหละเป็นที่พึ่งอาศัย มันจะต้องทะนุถนอมรักษารู
ที่พึ่งอาศัย เช่น รูเป็นต้น เพราะมันมีความรู้สึกว่ามีปลอดตกัย
ต้องมีสิ่งที่ทำให้รู้สึกว่ามีปลอดตกัย

—ทีนี้จะมาดึกถึงคนชนบทเป็นคน ชนบทเป็นคนป่าแรกมีชน
มาในโลก เขาคิดนึกได้ เขาก็มีความกลัว เขาต้องคนรน
เพื่อจะให้พ้นจากความกลัว จึงคิดนึกไปตามประสาที่คนป่า
ระดับนั้น จะคิดนึกได้ ทำให้เกิดมีความรู้สึกว่ามันมีสิ่งสูงสุด
แม้เรายังเข้าใจไม่ได้ ก็เป็นสิ่งสูงสุดที่เราต้องเคารพเชื่อฟัง เกรง
กลัว เรียกกันง่ายๆว่า ต้องประจบ ถือเอาเป็นที่พึ่ง คนป่า
แรกมีในโลกก็เกิดความคิดนึก รู้สึกอย่างนี้ได้เอง โดยที่ไม่มี
ใครสอน ยังไม่มีใครสอน ยังไม่มีศาสนาไหนเกิดขึ้นในโลก

—ทีนี้มาดูใกล้ ที่จะดูได้ง่ายๆ ก็เช่นเด็กทารกทั่วไป เด็ก
ทารกทั่วไปจะเด็กเล็ก เด็กโต มันก็ค่อยๆมี ความรู้สึกเกิด
ขึ้นมาว่า มีสิ่งที่เราต้องเคารพ เชื่อฟังเกรงกลัว เพราะคิดว่า
เรา เพราะสูงกว่าเรา และเป็นห่วงแก่เรา ความรู้สึกอันนี้จะ
เกิดขึ้น ในพ่อ แม่ หรือคนเดียว จนกลายเป็นนิสัยที่เราจะต้อง
เคารพเชื่อฟังพ่อแม่ ยึดถือเอาพ่อแม่เป็นที่พึ่ง ในความหมาย

เดียวกันกับพระเจ้า คือเป็นสิ่งที่สูงสุดกว่าสิ่งใดสำหรับเรา เป็น
 สิ่งสูงสุดกว่าสิ่งใดต้องเคารพเชื่อฟัง ต้องหวัง เพื่อการพึ่งพา
 อาศัย นี่ความรู้ดีของมันเกิดขึ้นได้เองอย่างนั้น ในสิ่งที่เรียกว่า
 พระเจ้า

—ที่นั่นเปลี่ยนความหมายก็ได้ เปลี่ยนวัตถุนั้นๆ ก็ได้
 ต่อมาความคิดมันเดินไปในทางของกิเลส มันก็คิดว่าเงิน
 ช่วยเราได้ ก็เลยถือพระเจ้าเงิน ที่เรียกว่าพระเจ้าเงินตรา
 นี่คนเป็นอันมากในโลกนี้ถือพระเจ้าเงินตรา โดยคิดว่าเงินมันจะ
 ช่วยได้ และต้องสนใจเป็นพิเศษหรือทรัพย์สินสมบัติที่หาไว้มากๆ
 เป็นบีกแผ่นแน่นหนา นี่ก็จะช่วยเราได้ เคารพสิ่งเหล่านั้นเหมือน
 กับพระเป็นเจ้า

—ที่น่าหัว น่าหัวเรายิ่งไปกว่านั้นก็คือว่า คนหนุ่ม คน
 สาว ที่กำลังหนุ่มมีศทางเพศ เขาอาจจะรู้สึกขึ้นมาเองว่าแฟน
 ของเขานั้นแหละคือพระเจ้า เพราะว่ามันอยู่เหนือหัวใจเขา
 ทุกอย่าง เขาต้องเชื่อฟังต้องคอยเอาอกเอาใจ และหวังจะ
 ให้อีกใคร ให้อีกตอบอย่างนี้เป็นต้น นี่คำว่าพระเจ้า ตามความ
 รู้สึกของคนนั้นๆ ในระดับนั้นๆ ในสถานการณ์เช่นนั้น ซึ่งจะ

รู้สึกได้เองตามสติปัญญาของเขา หรือจะเรียกว่าตามความโง่
ของเขาก็ได้เหมือนกัน ถ้ามันรู้มันน้อยมันก็คือมีปัญญาน้อย ถ้ามัน
รู้สึกคือมีปัญญาชนิดที่ไม่ถูก จนต้องใช้คำว่า ตามสติปัญญา
ของเขา

—ทีนี้ต่อไป เพราะว่าไอ้สิ่งที่เรียกว่า สติปัญญานี้ไม่ได้
หยุดอยู่กับที่ ถ้าวันนี้อายุ ฉะนั้นคนที่เคยมีสติปัญญาอย่างคน
บ้า ก็มีสติปัญญาที่สูงยิ่งๆ ขึ้นไป จนกว่าจะมีสติปัญญาแบบ
คนเมือง คนบ่ก็เริ่มมีสติปัญญาชนิดนี้ ก็ไกลออกไปๆ หรือลึกๆ
ลึกออกไป สนใจกับสิ่งที่น่ากลัว น่าสะอึก หวาดเสียว และเป็น
สิ่งที่เขาเข้าใจไม่ได้ แต่เขารู้สึกว่า ไม่มีทางต่อสู้ เช่น ธรรมชาติอันรุนแรง พายุ ฟ้าผ่า ฟ้าร้อง หรือปรากฏการณ์ที่น่ากลัวอีก
หลายอย่างตามธรรมชาติ เขาก็มีความคิดเลือนลั่นขึ้นมาว่าอายสิ่งที่
น่ากลัวนี้ เราจะต้องกลัว มันมีอะไรอยู่ในนั้น มันมีสิ่งที่มอง
เห็นไม่ได้ เข้าใจไม่ได้ภายในนั้น เราจะต้องกลัว เราจะต้อง
บูชา เราจะต้องอ่อนน้อม เราจะต้องเคารพ คนที่เป็นหัว
หน้าจึงคิดค้นพิธีบูชาเคารพ อ่อนน้อม จึงเกิดพระเจ้าขึ้นคน
ขึ้นมา คิดดูให้ดี เข้าใจไม่ได้ แต่ก็ต้องยอมรับเอาว่า

๘ เป็นพระเจ้า

—ความคิดอันนี้ วิวัฒนาการมาเรื่อย ๆ คือความคิดเกี่ยวกับพระเจ้า ที่เราไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไรนี้ ได้แก้คำนวณเรื่อยไปนี้ วิวัฒนาการเรื่อย ๆ มาจนกระทั่งถึงทุกวันนี้ จนให้ความหมายแก้คำว่า พระเจ้า นั้นเป็นพิเศษ สูงยิ่งขึ้นไปว่า พระเจ้าคือผู้สร้างสิ่งทั้งปวง พระเจ้าคือผู้ควบคุมสิ่งทั้งปวง พระเจ้าคือผู้ทำลายล้างสิ่งทั้งปวง พระเจ้าคือผู้ทำลายล้างสิ่งทั้งปวง ตามยุคตามสมัย และว่าพระเจ้านั้นมีอยู่ในที่ทั่วไป ทุกหนทุกแห่ง พระเจ้านั้นรู้ทุกสิ่ง จนสามารถสร้างทุกสิ่งได้ ไม่มีอะไรนอกไปจากความรู้ของพระเจ้า และเป็นใหญ่กว่าสิ่งทั้งปวง

นี่คือวิวัฒนาการความหมายของพระเจ้า ในศาสนาไหนก็ตาม ที่ถือกันว่าเป็นศาสนาแล้ว ไม่พ้นไปจากความหมายเหล่านี้ ความหมายเหล่านี้ จึงเป็นความหมายของคำว่าพระเจ้า แต่ก็คิดดูให้ดี มองดูให้ดี แม้จะสูงขึ้นมาถึงระดับนี้ ก็ไม่พ้นจากความหมายที่กล่าวแล้วข้างต้นว่า พระเจ้าคือสิ่งสูงสุดที่เราต้องเคารพเชื่อฟัง เกรงกลัว หวังเอาเป็นพึ่ง จนกว่าจะถึงวาระสุดท้ายนี้เรียกว่า ตามความรู้สึก ซึ่งสูงขึ้นตามธรรมชาติ แต่ยังไม่ถึงที่สุด

—ดังนั้นจึงต้องขอให้มอง พระเจ้าในระดับสูงสุดอีก
 ระดับหนึ่ง พระเจ้าตามความ^{๒๕}รู้สึกของสติปัญญาที่ก้าวหน้า
 มาจนถึงระดับสุดท้าย ที่จะมีความหมายแท้จริง อย่างที่
 คัดค้านไม่ได้ คือพระเจ้าที่เป็นกฎของธรรมชาติ เป็น^{๒๖}เป็น
 กฎที่ปัดจ้อยตา ที่พระองค์ได้ตรัส^{๒๗} และทรงเคารพ ทรงอยู่
 อย่างมีที่เคารพ เคารพพระธรรมที่พระองค์ตรัส^{๒๘} ว่าเป็นสิ่งสูงสุด
 นี้พระเจ้ามาสูงสุดอยู่ที่กฎของธรรมชาติ ซึ่งได้ค้นพบว่าเป็นอย่าง
 ไรโดยเฉพาะอย่างยิ่ง กฎที่เกี่ยวกับความดับทุกข์ ถ้าดับ
 ทุกข์^{๒๙}โลกเป็นพระเจ้าสูงสุด นี้พระเจ้ามีอะไรละ มีวิวัฒนาการ
 มีประวัติศาสตร์ มีอะไรดำเนินมาอย่างนี้ ตั้งแต่ที่มนุษย์ได้
 เองของสัตว์ทั่วไป จนกระทั่งมนุษย์ ที่แรกเป็นคน ยังไม่เป็น
 คนโดยสมบูรณ์ กระทั่งเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แล้วพบพระเจ้าใน
 ระดับสุดท้าย ดังนั้นเราอาจระดับของพระเจ้ากันดูสักทีจะดีไหม ?
 ขอร้องอย่าหาว่าจ้วงจาบอะไรเลย มาจัดระดับของพระเจ้าตาม
 ข้อเท็จจริงที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้ ว่าจะมีอยู่อย่างไร เรา
 อาจจัดระดับของพระเจ้าได้ดังต่อไปนี้

ระดับของพระเจ้า

๑) พระเจ้าในระดับที่จะขอเรียกว่า **ประสูตศาสตร์** ประสูตศาสตร์ ศาสตร์ของปสุสัตว์ ปสุสัตว์นี้ อาตมาขอถือเอาความหมายตามตัวหนังสือว่า สัตว์ที่ตอ้งอยู่ในคอก สัตว์ที่อยู่ในป่าไม่เรียกว่าปสุสัตว์ สัตว์ที่จับมาขังคอก มาอยู่ในคอก ในเล้ากับคนนั้น ในความปกครองของคนนั้น เรียกว่าปสุสัตว์ ประสูตศาสตร์ ประสูตสัตว์ศาสตร์ คือศาสตร์ของสัตว์ที่ตอ้งอยู่ในคอก นี่คือพระเจ้าตามสัญญาตญาณแห่งความกลัว สัญญาตญาณแห่งความกลัวของสัตว์ที่มีความรู้สึกนึกคิดทั่วๆ ไป กระทั่ง นก หนู ปู เปี้ยว ก็มีพระเจ้าหรือสิ่งที่เขาตอ้งการให้คุ้มครอง อย่างที่กล่าวแล้ว อย่างต่ำที่สุด แต่ตัวของมัน เขียว งา อาวุธ ของมันก็เป็นพระเจ้าที่มันจะต้องยึดถือเอาเป็นเครื่องคุ้มครองต่อสู้ นี่พระเจ้าในระดับประสูตศาสตร์

๒) **พินสูงขึ้นมา** พระเจ้าในระดับไสยศาสตร์ ไสยศาสตร์ พระเจ้าเกิดขึ้นตามความคิด ความรู้ที่ยังไม่ถึงที่สุด เรียกว่ายังไม่รู้ก็ได้ ยังมงายอยู่ ยังไวญาณทัศน์ะ นับตั้งแต่ของคนบ้ายุคแรกๆ ขึ้นมา จนถึงปัจจุบัน ก็ยังมีร่องรอยอยู่

มันเกิดมาจาก ภาวตัณหา คือความรู้ที่เจริญแล้วอย่างครึ่ง ๆ กลาง ๆ อ้ายสัญชาตญาณนั้นเรียกว่า ไม่มีความรู้อะไรที่ได้รับการอบรม เมื่อสัญชาตญาณได้รับการอบรม มาเป็นภาวตัณหาเพียงครึ่ง ๆ กลาง ๆ ก็รู้ได้ครึ่ง ๆ กลาง ๆ ดีกว่าไม่รู้อะไรเสียเลย เราจึงเรียกความรู้นั้นว่า ไสยศาสตร์

ไสย แปลว่า ดีกว่า คือดีกว่า ไม่รู้ คือดีกว่าระยะแรก ไสยศาสตร์ คือศาสตร์ที่ดีกว่าระยะแรก หรือดีกว่าไม่มีเสียเลย ทั้ง ไสย คำนี้แปลว่า หลบ ก็ได้ เพราะฉะนั้นไสยศาสตร์นั้นจึงเป็นศาสตร์ที่ยังหลบอยู่ ยังไม่ตื่นไม่ลืมตา พระเจ้าในระดับไสยศาสตร์ก็มีอยู่พวกหนึ่ง เช่น ผีตางเทวดา กระทั่งต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ หรือฟ้า-ดิน ในความหมายกว้าง ๆ ที่ไม่รู้ว่าจะไร เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์เรียกว่า ไสยศาสตร์ แปลว่า ศาสตร์ที่ดีกว่าที่แล้งมา แต่ก็ยังหลบอยู่ มันเป็นมรดกตกทอดลงมาจนถึงทุกวันนี้ ยังละไม่ได้เลิกไม่ได้ เพราะมันเข้ากันได้กับความรู้ดีสัญชาตญาณของมนุษย์หรือของคน คือ ฟังผู้อื่น

ไสยศาสตร์เขามีหลัก ฟังผู้อื่น ไม่ได้ฟังตัวเอง เป็นศาสตร์ที่ลงทุนน้อย อ่อนนอนเขาก็ได้ และไม่ต้องใช้สติปัญญาอะไรเลย

เพราะมันตั้งอยู่บนความมกมาย ฉะนั้นไสยศาสตร์จึงยังมีอยู่
ขอให้ใคร่ครวญดูให้ดี นี้ระดับไสยศาสตร์ พระเจ้าในระดับ
ไสยศาสตร์

๓) พระเจ้าในระดับพุทธศาสตร์ “พุทธ” คำนี้แปลว่า
“ตื่น” คือตื่นจากหลับ ตื่นจากการนอน แต่เราก็ใช้คำแปล
รวบรัดว่า “รู้” เพราะถ้ายังหลับอยู่มันก็ไม่รู้ มันต้องตื่นนอน
ตื่นจากหลับเสียก่อน จึงรู้ จึง พ้นจากความหลับจึงพ้นจาก
ไสยศาสตร์ พุทธศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่ดีที่สุด ไม่ใช่เพียง
แต่ดีกว่า เป็นศาสตร์ที่ตน ก็นั่นเองไม่ใช่ไสยศาสตร์

พุทธศาสตร์ไม่ใช่ไสยศาสตร์ เพราะว่าดีที่สุด และ
เพราะว่าตื่นแล้วจากหลับของไสยศาสตร์ ด้วยอำนาจภาวิติญาณ
ภาวิติญาณที่ได้เจริญอบรมถึงที่สุดแล้วของบุคคลในระดับพระ
พุทธเจ้า ซึ่งแม้พระพุทธองค์เองก็ทรงมีสิ่งนี้ เป็นที่เคารพสักการะ
อย่างที่ได้ตรัสรู้แล้วตรัสรู้แล้วจะเคารพอะไร ทรงค้นไปค้นมาก็พบ
ว่า ต้องเคารพพระธรรม พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ทรงเคารพ
พระธรรม ธรรมที่ตรัสรู้นั่นเอง ธรรมที่ตรัสรู้คือ “กฎแห่ง
อิทัปปัจจยตา” ว่าความทุกข์เกิดขึ้นอย่างไร ความทุกข์จะดับ

ไปอย่างไร ที่ทรงเคารพกฎอันนี้ ในฐานะเป็นสิ่งควรเคารพ หรือ
 สูงสุด มีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์ ไม่ใช่ไสยศาสตร์ เพราะเป็น
 พุทธศาสตร์ที่ล้มตาแล้วตื่นจากหลับคือกิเลสแล้ว ก็เป็นวิทยา
 ศาสตร์ ไม่มีลักษณะ Philosophy ซึ่งต้องใช้การคำนวณ
 พุทธศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์ ไม่ใช่ Philosophy เพราะว่าพุทธ
 ศาสตร์มีพระเจ้าอย่างที่ไม่ต้องคำนวณ มีพระเจ้าอย่างชนิดที่
 นักวิทยาศาสตร์ปัจจุบันนี้ก็ยอมรับได้ ต่างกันอย่างนั้นะ พระ
 เจ้าในระดับประสูติศาสตร์ พระเจ้าในไสยศาสตร์ พระเจ้าในระดับ
 พุทธศาสตร์ เรามาเทียบกันดูพร้อมกันทั้ง ๓ ระดับบางที่จะช่วย
 ให้เข้าใจได้ชัดเจน พูดอย่างย่อที่สุด ๓ ระดับก็คือว่า

—พระเจ้าของสัตว์

—พระเจ้าของคนหลับ

—พระเจ้าของคนตื่น

ถ้าเรียกเป็นศาสตร์ ศาส ต ระ คือความรู้ที่ตบปัญหา
 ได้ ศาสตร์คือสิ่งทรมม ที่ตบปัญหาได้ คือความรู้ที่เป็น
 ศาสตร์ระดับสัตว์ ระดับคนที่ยังหลับอยู่ และระดับคนแต่ว่า
 ตื่นเต็มที่แล้ว

ก. อย่างแรกพระเจ้าของสัตว์ ความรู้สึกของสัตว์ พระเจ้าที่เกิดมาจากความรู้สึกกลัวตายตามสัญชาตญาณ ลัทธินี้จะฟังผู้อื่น ผู้กลัวตายตามสัญชาตญาณนี้จะฟังสิ่งอื่น ใช้คำว่าสิ่งอื่นออกไปจากตน

ข. พระเจ้าแห่งความเชื่อ ของผู้ที่ยังไม่ลืมตา เขายังหลับอยู่ เขาเชื่อว่าอะไร อย่างไร เขาก็มีสิ่งนั้นเป็นพระเจ้า ยังไม่อาจลืมตา นี่เป็นการเชื่อผู้อื่น พระเจ้าแห่งลัทธิความเชื่อผู้อื่น

ค. พระเจ้าของสติปัญญา ของผู้ที่ลืมตาแล้ว ลืมตาถึงที่สุด ฟังตัวเอง พระเจ้าสำหรับคนที่ฟังสิ่งอื่น วัตถุอื่น ระดับประสุคศาสตร์ พระเจ้าของคนทีฟังผู้อื่น ไม่อาจจะฟังตนนี้โดยศาสตร์ และพระเจ้าของผู้ที่ฟังตนได้ ฟังตัวเองได้เต็มที่ของผู้ที่ลืมตาแล้ว นี่คือพระเจ้าแห่งระดับพุทธศาสตร์

เปรียบเทียบครบพร้อมกันทั้ง ๓ ศาสตร์ พระเจ้าประสุคศาสตร์ พระเจ้าแห่งไสยศาสตร์ พระเจ้าแห่งพุทธศาสตร์มีอยู่อย่างนี้ ทนดูกันอีกมุมหนึ่งก็ได้ใน ๓ อย่างนี้ว่า พระเจ้าทางรูปธรรม ตามที่สัตว์รู้สึกอย่างรูปธรรม รูปธรรมวัตถุธรรม อันใดจะเป็นที่ฟังได้

ที่เห็นได้ด้วยตา จะเป็นบุคคลก็ได้ ที่เห็นได้ด้วยตานี้ พระเจ้า
ทางรูปธรรมก็มีอยู่ระดับหนึ่ง พระเจ้าในระดับที่เป็นวิญญาณ เป็น
นามธรรมไม่เห็นได้ด้วยตา แต่ว่ายังมงาย จะต้องสมมุติเอาคาค
คะเนเอง คำนวณเอง นี่พระเจ้ายี่สิบสี่สัจธรรมตัวจริงเป็นกฎ
ของธรรมชาติ ซึ่งค้นพบโดยประจักษ์ โดยบุคคลสูงสุด คือ
พระพุทธเจ้า พระเจ้าไหนจะเป็นอย่างไร พระเจ้าไหน
เที่ยงแท้ ยุติธรรม พระเจ้าไหนเที่ยงแท้ว่า ไม่ต้องอ้อนวอน
ก็ช่วย อาตมาคิดว่า พระเจ้าที่ต้องอ้อนวอนจึงจะช่วยนั้น เป็น
พระเจ้าที่เล่นตัวเป็นพระเจ้ายี่สิบสี่สัจธรรมอย่างคนจะเรียกร้องสินบน
จะเรียกว่าเป็นสังกตสังกตเทเก จะเป็นการอ้อนวอนสังกต
สังกตนั้นระวังให้ดี ๆ มันจะเป็นสังกตสังกตเทเกไปก็ได้ เพราะ
ว่าสังกตสังกตที่แท้จริงนั้น ไม่ควรจะต้องอ้อนวอน ท่านมี
ความเป็นธรรม มีความยุติธรรม ท่านก็ช่วยทันทีในเมื่อ
เห็นว่าผู้ประพฤติดีควรจะช่วย นี่พระเจ้ายี่สิบสี่ระดับเป็น
ระดับ ๆ ยุติธรรม ไม่ยุติธรรม ก็ดูกันที่ตรงนั้น

นี่จะดูกันถึงข้อสำคัญที่สุดว่าที่ว่า - มนุษย์จะต้องมี
พระเจ้าในรูปแบบ ที่เหมาะสมกับสติปัญญาของตน ตาม

กิเลส ตัณหา อวิชชา ของตน ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จะมีพระเจ้าเหมือนกันทุกคนไม่ได้ เพราะคนมันโง่หรือฉลาด ผิดกันมาก สูงต่ำกว่ากันมาก แต่ละคนจึงมีพระเจ้าในรูป แบบที่เหมาะสมแก่สถานนะแห่งสติปัญญาของตน

พระเจ้าของพุทธบริษัท

คนที่^{๕๕}เหมาะแก่สถานนะของตน^{๕๖} ที่เหมาะแก่สถานนะของตน^{๕๗}
คือ ผู้^{๕๘}รู้ ผู้^{๕๙}ตน ผู้^{๖๐}เบิกบาน จึงมีพระเจ้าชนิดที่พระพุทธเจ้า^{๖๑}
ท่านมี มีธรรมะเป็นพระเจ้า มีการประพฤดิธรรมะด้วยตน^{๖๒}
เอง นั่นเป็นพระเจ้า ถ้าใครมีต่ำลงไปกว่านั้น คนนั้นยัง^{๖๓}
ไม่ใช่พุทธบริษัท หรือพุทธบริษัทที่ยังไม่ถึงขนาดของพุทธ^{๖๔}
บริษัท เขายังถือพระเจ้าในระดับของไสยศาสตร์อยู่ ประกาศตัว^{๖๕}
เป็นพุทธบริษัท แต่ถือพระเจ้าในระดับของไสยศาสตร์อยู่ เขา^{๖๖}
ต้องเลือนชั้น^{๖๗} แน่นนอนเขาต้องเลือนชั้น ถ้าเขาไม่เลือนเขาจะ^{๖๘}
ไม่มีความเป็นพุทธบริษัท ทั้งนี้เพราะว่า การมีพระเจ้าแบบไสย^{๖๙}
ศาสตร์นั้น ทำให้บรรลุมรรคผลนิพพานไม่ได้ ต้องเลือน^{๗๐}
ชั้นมาเป็นคนที่ถือพระเจ้าแบบพุทธศาสตร์เสียก่อน จึงจะ^{๗๑}

ทำการบรรลุมรรคผลนิพพานได้ ข้อนี้ขอให้ระวังให้ดี ๆ ใน
 ปัจจุบันนี้ทั้งโลกมีการศึกษานิดที่เป็นปฏิปักษ์กับความหมายของ
 พระเจ้าในทุกความหมาย การศึกษาในโลกไม่ช่วยให้มีสิ่งสูงสุด
 ที่แท้จริง ที่ต้องเคารพเชื่อฟัง และเอาเป็นที่พึ่งได้จริง การ
 ศึกษาทำให้เด็ก ๆ รู้สึกว่า ไม่มีสิ่งสูงสุด ไม่ต้องเคารพ
 เกรงกลัวสิ่งใด นอกจากประโยชน์ของตัวไม่หวังพึ่งใคร ยุวชน
 ไม่มีบิดามารดา หรือครู-อาจารย์ ในความหมายแห่งพระเจ้า
 มีหน้าครูบาอาจารย์ก็ไม่มีคุณ-ค่า ในลักษณะความหมายแห่ง
 พระเจ้าเหมือนกัน เราได้ฟังวิทยุ ประกาศให้ลูกสาวที่หายไป
 รู้ว่า เดียวนี้พ่อ-แม่ ให้ภัยหมดแล้ว กลับมาบ้านเถิด ๆ
 พ่อ-แม่ ให้ภัยหมดแล้ว คิดดูให้ดีเถอะว่านั่นมันเป็นอย่างไกัน
 พ่อ-แม่ ต้องอุ้มลูกสาวของเขาเอง ที่หนีไปอย่างไม่มีความถูก
 ต้องอะไร ไปอยู่ที่ไหนก็ไม่รู้ ให้กลับมาเถิด พ่อ-แม่ ยกโทษ
 ให้หมดแล้ว นี่การศึกษามันผิดมาก จนถึงทำให้มีปรากฏการณ์
 อย่างนี้ ขอให้จัดการศึกษานิดที่มีพระเจ้า คือ ทำให้คนเรา
 มีพระเจ้า ซึ่งเป็นที่พึ่ง ได้จริง

พระเจ้า ไม่เคย และไม่คิดจะย้อยแย้งศาสนิก ของพระเจ้าอื่น

ที่นี้มาดูกันเป็นข้อสุดท้ายว่า พระเจ้าจริง ๆ พระเจ้าแท้
จริง พระเจ้าที่ยุติธรรมแท้จริง ตามความหมายแห่งพระเจ้านั้น
พระเจ้าชนิดนี้จะไม่ย้อยแย้งศาสนิกของศาสนาอื่น ไม่ว่าในระดับ
ไหน พระเจ้าไม่เคยย้อยแย้งไม่คิดจะย้อยแย้ง ไม่มีหลักการที่จะ
ย้อยแย้งศาสนิกของพระเจ้าอื่น แห่งศาสนาอื่น แห่งลัทธิอื่น แต่
ว่าพึงให้ดี ๆ แต่ว่าศาสนิก....กระทำไปโดยไม่รู้ว่า นี่มันผิดความ
ประสงค์ของพระเจ้าของตนเอง ความประสงค์ของพระเจ้าของ
ตนเองที่ถือว่า บริสุทธิ์ ยุติธรรมนั้นไม่ได้ประสงค์ให้เราไปย้อย
แย้งศาสนิกของศาสนาอื่นมา จึงไม่ควรทำ จึงทำไม่ได้ มัน
ผิดความประสงค์ของพระเจ้าที่แท้จริง ปลดอย่าให้พระเจ้าจัดการ
เอง ! นี่คือการวิวัฒนาการในสติปัญญาของเขา เขาก็เลื่อนพระเจ้า
เขาก็เปลี่ยนศาสนาไปตามระดับของสติปัญญา ทุกคนมีศาสนา
ที่เหมาะสมกับสถานะแห่งสติปัญญาของตน ๆ มันก็ไม่เกิดปัญหา
อะไรขึ้นมา เราก็อยู่อย่าง เป็นผาสุกในโลก ในโลกในสากล
โลก ในโลกทั้งหมดยนี้ เราจะอยู่กันอย่าง เป็นผาสุก ถ้าหากว่าเรา

ต่างคนต่างมีพระเจ้าที่ถูกตรงตามสถานะแห่งสติปัญญาของตน ๆ
 หวังว่าท่านผู้ฟังทั้งหลายจะได้เข้าใจความหมายข้อนี้ ว่าเดี๋ยวนี้
 มีวิกฤตการณ์เลวร้ายเกิดขึ้นในโลกอย่างร้ายแรง ก็เพราะการ
 ที่ชาวโลกขาดพระเจ้า มีพระเจ้ายกกันแต่ปาก มีพระเจ้ายกกันแต่เพียง
 พิธีรีตอง แล้วศาสนิกนั้น ๆ ก็เป็นเจ้านักเจ้าการ ทำอะไรในนาม
 ของพระเจ้านิดที่พระเจ้าไม่ได้ปรารภณาเลย ไม่ประสงค์เลย ที่
 จะให้มันทะเลาะกันอย่างนี้ ขอให้ทุกคนตระเตรียมกันเสียใหม่
 ให้ถูกต้อง ให้มีพระเจ้าที่ถูกตรงกับสถานะแห่งสติปัญญาของตน
 แล้วเราก็อยู่กันอย่างมนุษย์ผู้มีจิตใจอย่างมนุษย์ ไม่มีปัญหา
 วิกฤตการณ์ใด ๆ เกิดขึ้น ลูกเด็ก ๆ ก็มีพระเจ้าอย่างลูกเด็ก ๆ
 วัยรุ่นก็มีพระเจ้าอย่างวัยรุ่น หนุ่มสาวก็มีพระเจ้าอย่างคนหนุ่ม
 สาว พ่อบ้านแม่เรือนก็มีอย่างคนพ่อบ้านแม่เรือน กระทั่งคนแก่
 คนเฒ่า คนมีการศึกษามาก อะไรก็ตามเถอะ ล้วนแต่มีพระเจ้า
 ที่สอดคล้องเป็นสิ่งสูงสุด เคารพ เกรงกลัว เชื่อฟัง ถือเอาเป็นที่
 พึ่งอย่างเหมาะสมแก่สติปัญญาของตน ๆ

ในที่สุดนี้ขอแสดงความหวังว่า พวกเราทุกคนจะผ่าน
 พ้นวิกฤตการณ์เลวร้ายเสียได้ เพราะว่าพระเป็นเจ้า หรือ

ปรมัตถธรรมกลับมา

ปรมัตถธรรมกลับมา
ปรมัตถธรรมหมดไป
มัวเป็นกันแต่คน
ศีลธรรมดี
ศีลธรรมถอยถด
คนทำบาปกรรม
คนมีสติ

โลกาสว่างไสว
จิตใจมีตน
มนุษย์ก็ไม่มี
คนก็กลายเป็นมนุษย์กันหมด
ต้องเพิ่มปรมัตถธรรม
เพราะโลกขาดสัมมาทิฐิ
ย่อมดำริโดยแนวแห่งปรมัตถ์

พุทธทาสภิกขุ

จริง นี !

จริง นี ! เรายังบอก
 เพาะ=เหตุ ที่ธรรมอัน
 แห่งทุกข สบสข กัน
 เป็น ๑๗ ที่ให้ไปให้

ธรรม กัน
 โลกแล้ว
 ๑๐๐๐
 ๑๐๐ ให้ ๕

ธรรม, ธรรม, ธรรม, ให้มัน
 โลกนี้ โลกนั้น เป็น
 ๑๐๐ ๑๐๐ ๑๐๐ ๑๐๐
 ๑๐๐, ๑๐๐, ๑๐๐

ที่สาม
 ยิงให้
 ๑๐๐
 ๑๐๐

รสแห่งความเปลี่ยนแปลง.

สิ่งทุกอย่าง จะเปลี่ยน เปลี่ยนเสมอ
 มันเปลี่ยน เพื่อ หนึ่งใหม่ ได้ กระทั่ง
 จะเปลี่ยนรส, เปลี่ยนสี, เปลี่ยนสิ่งอื่น
 แดงกลายเป็นเขียว, เปลี่ยนเวลา เปลี่ยนอารมณ์
 รสจากขม เปลี่ยนเป็นเปรี้ยว แดงกลายเป็น
 ส้มได้ เป็นรส ที่เหมาะสมควร
 เป็นรสแห่ง รสอันดี จากขม
 ไม่รู้ถึง สีของม ภาวนา นี ๕

ปัด-ปัด-ปัด

ปัด ปัด ฮา : อย่างสอคล้าย ไม้เกยเกตุ
ทางพระบาท เกือบๆ ขอบ ขอบ
มันล่อล่อ นอนเต็ม คบขี้คน
เอาไฟไหม้ สกปรก คนเข้มนวล ;

ปัด ปัด หู : อย่างไม้เส้ ไม้พ้องเรือ
ไม้เข้คนเรือ ภาวนา ไม้เข้คนเข้
นรีเข้ ไม้พ้อง ไม้พ้อง ไม้พ้อง
ปัดคนเรือ คนไม่เอา, อหวน ;

ปัด ปัด ปาก : อย่างพูดปาก เกยใจเข้
คบขี้คน, ปากเข้คน เกยใจเข้
ต้อเกยเรือ เข้ เข้ เกยใจ
ไม้พ้อง ปาก ปาก ไม้พ้อง เกยใจ

พ. อ. อ. อ.

๓ ไทวีสย์

จำหน่ายหนังสือธรรมะของท่านอาจารย์พุทธทาส ท่าน
หลวงพ่อกุศล จิตตสุโก ท่านอาจารย์ปัญญานันทะภิกขุ วลา
ที่จัดพิมพ์โดยมูลนิธิเผยแพร่ชีวิตประเสริฐ, มูลนิธิธรรมาภา รวม
ตลอดหนังสือที่ทางกลุ่มศึกษาและปฏิบัติธรรมจัดพิมพ์ขึ้นกั่ก่
ไปนี้

๑. “สว่างที่กลางใจ” เล่ม ๑ โดยท่านหลวงพ่อกุศล จิตตสุโก
และท่านอาจารย์ทองล้วน อธิปญฺโญ เล่มละ ๒๕ บาท

๒. “สว่างที่กลางใจ” เล่ม ๒ โดยท่านหลวงพ่อกุศล จิตตสุโก
ท่านอาจารย์คำเขียน สุวณฺโณ และท่านอาจารย์ทองล้วน อธิปญฺโญ
เล่มละ ๒๕ บาท

๓ “หลักพุทธศาสนาที่แท้จริง” โดยหลวงพ่อกุศล จิตตสุโก
เล่มละ ๙ บาท

๔. “ชีวิตกับความรักและชีวิตกับความรู้” โดยท่านเชมนันท-
ภิกขุ เล่มละ ๑๖ บาท

๕. “ภาวะแย้งขัดต้องไม่มีในแวดวงแห่งศีลธรรม” โดยท่าน
อาจารย์ พุทธทาส เล่มละ ๑๐ บาท

๖. “บันทึกความเป็นมาของสวนโมกขพลาราม” โดยคุณละเอียด
ศิริน้อย และคุณธานินทร์ เหมบุตร เล่มละ ๑๕ บาท

๗. “ศิลปะในการปฏิบัติธรรม” โดยท่านหลวงพ่อกุศล จิตตสุโก
ท่านอาจารย์คำเขียน สุวณฺโณ และรุ่งอรุณ ฌ สุนทรยา เล่มละ ๒๐ บาท

๘. “การประจักษ์แจ้งสัจจะ” โดยหลวงพ่อกุศล จิตตสุโก
เล่มละ ๑๒ บาท

ไทวีสย์

จำหน่ายเทพธรรมาโดยท่านอาจารย์ต่าง ๆ กันต่อไปนี้

โดย อ. เสถียร โพธิ์นันทะ

อันดับ	เรื่อง	อันดับ	เรื่อง
001	ปฐมเหตุของโลก	018	ไวทิกะวาทะ
002	สุนทรียภาพในพระพุทธศาสนา	019	เหตุการณ์ก่อนพุทธปรินิพพาน
003	พระพุทธศาสนาอุกรุกราน	020	เหตุการณ์หลังพุทธปรินิพพาน
004	ศิลปในประเทศไทย	021	พุทธศาสนาในสุวรรณภูมิ
005	พระดังช้าง	022	ปกิควาที
006	ชั้นรวาที	023	พุทธศาสนาในประเทศไทย
007	อภินิหารกาธา		(2 กล้วย)
008	การแบ่งแยก 18 นิกาย	024	พุทธศาสนาในอินเดีย (2 กล้วย)
009	บุญญา	025	ศาสนาในอิหร่าน—อินเดีย
010	การเวียนว่าย ตาย เกิด		(2 กล้วย)
011	พระอินทร์	026	ปรปจัย—ตรรกวิทยา (2 กล้วย)
012	พุทธศาสนาในธิเบต	027	ลัทธิลังการวศ์ในสุวรรณภูมิ
013	ประวัติพุทธศาสนา		(2 กล้วย)
014	พระพุทธศาสนาในญี่ปุ่น	028	งานพระธรรมทูต (2 กล้วย)
015	ปรัชญาจีน	029	ปัจจุสอุปาท (4 กล้วย)
016	ศาสนาสมัยอยุธยา รکنโกสินทร์	030	วิจัยเวสสันครชาทก (2 กล้วย)
017	ตรรกวิทยา		

ปาฐกถาธรรม โดย บัณฑิตนักกลุ

อันดับ	เรื่อง	อันดับ	เรื่อง
101	พุทธประวัติ	121	เกล็ดลับของการปฏิบัติธรรม
102	ธัมมิกราชา	122	ธรรมะที่กองตรวจคนเข้าเมือง
103	พระที่แท้จริง	123	อบายมุขบคนชั่วเป็นมิตร
104	วันแม่	124	อบายมุขเที่ยวกลางคืน
105	พระคุณแม่	125	อบายมุขการพนัน
106	การบวช	126	อบายมุขสุรา
107	ฟังตัวเอง	127	พิจารณา แก่ เจ็บ ตาย
108	ทำไรทานใน	128	ของทีก็อธรรมะ
109	รักแท้หาได้ยาก	129	ทำไมต้องฝึกสมาธิ
110	ทางแก้ทุกข์	130	อย่าอยู่อย่างผู้ตายแล้ว
111	การแก้ปัญหาชีวิต	131	สวรรค์อยู่ในอกนรกในใจ
112	ความรู้คู่ปฏิบัติ	132	ทุกสิ่งเกิดจากคน
113	สงบได้สบายดี	133	ธรรมะในงานศพ
114	อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม	134	ปฏิบัติเพื่อชัฏเกลสา
115	ปลดอกภัยเพราะใจมีธรรมะ	135	ผ่านมา ผ่านไป
116	สร้างกุศลด้วยใจจนเข้าหาธรรม	136	ปัญญามีมาเพราะใจสงบ
117	การสร้างใจเลื่อมใส	137	ฟังพระปลดอกภัย
118	พระเวสสันดร	138	ความอดทนส่งผลให้สำเร็จ
119	เจ้าชายหัตถิประ	139	ปฏิบัติบูชาในวันมาฆะ
120	อย่าไ้กันนักเลย	140	ความโลภนำสร้างใจชั่ว

ก

อันกับ เรื่อง	อันกับ เรื่อง
141 อยู่ด้วยธรรมนำให้ออก	162 เตรียมตัวไว้ให้พร้อม
142 อย่าโง่งมจนใจไร้ธรรมะ	163 จดองกรกฎต้องมุ่งธรรมะ
143 การสร้างพระ (มี 2 ทลัับ)	164 ทำอะไรให้ถูกใจพระ
144 ธรรมะของครู	165 วันสงกรานต์
145 การปรับปรุงนิสัยคน	166 ใจเย็น ๆ
146 คุณสมบัติของอุบาสก-อุบาสิกา	167 ความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง
147 การทักท้วงมรดก	168 หลีกเลี่ยงด้วยกันกึก
148 เท้านกก็แล้ว	169 ระกมธรรม
149 เบิกเทศกชีวิตประจำวัน	170 การประพฤติธรรม
150 ความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น	171 คุณธรรมของพระโศกามัน
151 หลักธรรมในชีวิตประจำวัน	172 จักรวศร์วศลีค
152 ฐานของชีวิต	173 วิมคติ คือ จคหมาย
153 กรฐินชาวพุทธ	174 คีหรือช่วยยู่ที่คัวกระทำ
154 ธรรมะที่วังน้ำเย็น	175 ชีวิตที่ไม่มืบทบอค
155 วิศำชะบฐา 20	176 ความอยู่ร่อคของพุทธศำสนา
156 ธรรมะของผุ้ครองเรือน	(2 ทลัับ)
157 วันครู	177 ช้ทางชีวิต
158 การเปลี่ยนแปลงธรรมชำคิ	178 ช้นคิธรรมนำคัวร่อค
159 ทำศพแบบประหยัค	179 กิเลศเผำใจ ไฟเผำเชื้อ
160 ธรรมโอศด	180 ศังศำรวิญญู์ของชีวิต
161 บวช ทรงเจ้ำ ทรงพระ	181 ในพรรชำก้ำวหน้ำในทงที่คิ

อันกับ เรื่อง

- 182 ธรรมดลอง 200 ปี (มี 2 ทลัป)
 183 ศาสนาที่แท้อยู่ในตัวเรา
 184 วิปัสสนาที่แท้
 185 ฐานของใจ
 186 สัมมาทริ
 187 อะไรกันนี้
 188 วุ่นวายเพราะไร้ศีลธรรม
 189 ธรรมะสำหรับข้าราชการ
 190 ใจสงบพบความสุข
 191 พุทธศาสนิกโอกร
 192 กรมประชาสัมพันธ 6/6/25
 193 วิธีแก้ปัญหาวชิวิค
 194 พระข้างใน
 195 ที่พึ่งทางใจ
 196 ธรรมะคือดวงประทีป
 197 ความกตัญญูกตเวที
 198 ฟังงานดีกว่าฟังคน
 199 แม่
 200 การควบคุมตัวเอง
 201 จุดมุ่งหมายของการปฏิบัติธรรม
 202 วันอาสาฬหบูชา 16/7/24

อันกับ เรื่อง

- 203 มองให้เห็นความเป็นจริง
 204 วิสาขบูชา 7/5/25
 205 สวนโมกข์กับข้าพเจ้า (2 ทลัป)
 206 เสรีต้องมีธรรม
 207 ปฏิบัติบูชาเป็นทางมาแห่งความ
 สุข
 208 วันอาสาฬหบูชา (เย็น) 5/7/25
 209 พระมหาสง่า
 210 ธรรมะกับนักการเมือง
 211 สอนลูกให้ถูกต้อง
 212 การเข้าถึงพระรัตนตรัย
 213 อย่าลืมหัก
 214 อุคมการของทำนบปัญญา
 215 การบังคับตัวเอง
 216 คุณธรรมของครู
 217 แกะไขที่ใจของคน
 218 จุณยีนของชีวิต
 219 สุขสบายเพราะใช้ธรรม
 220 แหล่งเกิดของความชั่วร้าย
 221 โอวาทก่อนบวชนาค
 222 ความกตึกสร้างชีวิตของเรา

จ

อันดับ เรื่อง

- 223 ทำดีให้พร้อม
- 224 งานศพ ความกตัญญู
- 225 การปลูกฝังและสร้างเสริม
ค่านิยม
- 226 ตัวอย่างในทางที่ดี
- 227 วันแม่เห็นชาติ
- 228 เทศน์ที่โบสถ์พระแก้ว
- 229 รากฐานทึมนคง
- 230 ฐานรองของชีวิต
- 231 ไตรลักษณ์พิจารณา
- 232 โทรทัศน์ 1/8-5/9/25
- 233 แก้ปัญหาด้วยธรรมจึงสำเร็จ
- 234 คำสั่งของพ่อ
- 235 ธรรมะรักษาใจในวัยชรา
- 236 อบรมลูกเพื่อปลูกฝังอนาคต
- 237 ปัญหาชีวิตต้องพิชิตด้วยธรรม
- 238 ธรรมะกับการพัฒนาชุมชน
- 239 ออกให้ถูกทาง

อันดับ เรื่อง

- 240 สันติธรรม
- 241 พุทธจริยา
- 242 เข้าวัดขจัดวุ่น
- 243 ยิ่งให้ยิ่งได้
- 244 กฐินสามเณรในถ้ำ
- 245 ทางเกิดของเพลิงทุกข์
- 246 ครูต้องอยู่ด้วยคุณธรรม
- 247 คุณธรรมแห่งความเป็นมนุษย์
- 248 นิราศลอนดอน
- 249 ธรรมะในงานศพ (เพชรบุรี)
- 250 ผู้บิดเบือนศาสนา
- 251 การระวัง กายวาจา จิต
- 252 ตัวเราของเราจริงหรือ
- 253 ในหลวงของปวงชน
- 254 ศ.ค.ส. 2526
- 255 สร้างพระไว้ที่ใจในปีใหม่นี้
- 256 ธรรมะก่อนเผาศพ

ปาฐกถาธรรม โดย พุทธทาสภิกขุ

อันดับ เรื่อง

- 301 เป้าหมายของชีวิต
- 302 ความรักดี
- 303 ทอปปัญหา
- 304 ธรรมะกับปัญหาปากท้อง

อันดับ เรื่อง

- 305 ธรรมะจำเป็นอย่างไร
- 306 ความไม่ยึดมั่นถือมั่น
- 307 ความรักผู้อื่น
- 308 ทำบุญตามแบบ

อันกับ เรื่อง

- 309 แก่นพระพุทธรศาสนา
- 310 ความมีจุดหมายปลายทาง
- 311 ธรรมะกับการปฏิบัติธรรม
- 312 สังคายนารธรรม
- 313 พระเจ้า
- 314 บริสุทธิได้ด้วยปัญญา
- 315 พุ่ดให้สกแก่คนไข้
- 316 การแสวงหาความสุข
- 317 เศรษฐศาสตร์ชาวพุทธ
- 318 ธรรมะกับการแก้ปัญหาวชิวิค
(2 กล้วย)
- 319 หลุดพ้นเสียจากการหลุดพ้น
- 320 ความสุขแท้เมื่อสิ้นสุดแห่งความ
สุข
- 321 บุญแท้เมื่อหมดความรู้สึกลอยยาก
มีบุญ
- 322 วิสาขบูชาเทศนา
- 323 แสดงธรรมลัทธิอายุ (6 กล้วย)
- 324 ช่องที่ไม่มีรู ประตูที่ไม่มีช่อง
- 325 ธรรมสูงสุดเมื่อไม่มีคติธรรมะ
- 326 "กู" ที่ไม่มีตัวตน (2 กล้วย)
- 327 การหลุดพ้นที่แท้จริง ไม่มีตัว

อันกับ เรื่อง

- หลุดพ้น (2 กล้วย)
- 328 ภาวะสูงสุดคือภาวะไม่มีอะไร
ว่าเป็นตัวตน (2 กล้วย)
- 329 รู้จักตนต่อเมื่อเห็นความไม่มีตน
(2 กล้วย)
- 330 ผู้มีกำลังสมบูรณ์มีหน้าที่ในการ
ป้องกันปัญหา
- 331 ความเป็นมาของสวนโมกข์
- 332 วิธีศึกษาธรรมะที่คู่กับการปฏิบัติ
(2 กล้วย)
- 333 ก ข ก กา สำหรับพุทธศาสนา
(2 กล้วย)
- 334 อานาปานสติสำหรับนักศึกษา
(2 กล้วย)
- 335 สมาธิวิปัสสนาภาวนา (5 กล้วย)
- 336 พุทธธรรมสำหรับศาสนิกต่าง
ชาติ (2 กล้วย)
- 337 การทำสมาธิ (2 กล้วย)
- 338 ภาษาคน-ภาษาธรรม
- 339 ทุกอย่างเป็นความรู้สึกรงจิต
(2 กล้วย)

ข

อันกับ	เรื่อง	อันกับ	เรื่อง
340	ถ้าจิตไม่เกิดตัวกู ปัญหาที่ไม่มี (2 กลับ)	347	"กรรม" การเกิดใหม่และสังสารวัฏฏ์ ปี 2504
341	ความรู้และความรู้สึก ที่ตรงกันข้าม (2 กลับ)	348	สรุปการบรรยายอบรมผู้พิพากษา ปี 2504 (3 กลับ)
342	โลกเราจะไถ่อะไรในวันอาสัพทบุชา	349	ทรัพย์สินสมบัติคืออะไร ?
343	พระรัตนตรัยนั้นแหละคือตัวพุทธศาสนา (2 กลับ)	350	วิวาทะ ปี 2507 ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมชร่วมอภิปราย (3 กลับ)
344	การปฏิบัติต่อสิ่งที่เรียกว่าอทิปปัจจยทา (3 กลับ)	351	กฎบัตรของพุทธบริษัท มี 28 กลับ แบ่งเป็น 7 ภาค (ภาคละ 4 กลับ)
345	ปฏิจสมุปบาท	352	ถ้าไม่รอบรู้เรื่องทดา ก็ไม่ใช่พุทธบริษัท
346	วิธีการศึกษาพุทธศาสนา ปี 2504 (2 กลับ)		อ. ทองล้วน อธิปยุโธ
401	เริ่มต้นจากการปฏิบัติกรรม		
402	ชีวิตที่สงบ	353	เพราะสัตว์โลกไม่รอบรู้เรื่องตดา จึงเต็มไปด้วยสภาพไร้ศีล
403	กวงตาเห็นธรรม	354	ภาวะแย้งขัดต้องไม่มีในแวดวงแห่งศีลธรรม
404	ศีล สมาธิ ปัญญา	355	ปีใหม่สำหรับนักศึกษาปัญญาชน
405	เรื่องธรรมกา ๆ		
406	ทางสายกลางของชาวบ้าน		
407	การปฏิบัติธรรมของข้าพเจ้า		

อันกับ เรื่อง

บรรยายโดย

408 สวัสดิ์มีใหม่ 2525

อ. ทองล้วน อธิปญโญ

409 พุททความจริง

หลวงพ่อกุศล จิตตสุโก

410 ทิฐิของหลวงพ่อกุศล

.. ..

411 วิธีกัณฑ์ (ภาษาอีสาน)

.. ..

412 สัจจข้อ ๆ (ภาษาอีสาน)

.. ..

413 ความรู้ 4 ระดับ

.. ..

414 หลักปฏิบัติธรรมสู่จิตสะอาดสงบ

.. ..

415 มงคลแห่งชีวิต

.. ..

416 คนเราเอาแต่ใจไม่เอาความถูกต้อง

พระมหาประเสริฐ

417 ทิฐิที่ถูกต้อง

..

418 เสี่ยงปลุก

อ. สุพรหม (ภิกษุธรรมเสนา)

419 คนทวิชีวิต

.. ..

420 ธรรมะเบาสมอง

.. ..

421 เสี่ยงปลุก ชุบปรัชญาชีวิต

.. ..

422 การเจริญสติ

อ. สงคราม

423 แนวทางการสอนศีลธรรม

อ. ถวิล และ สามเณรเจริญ

424 สามเณรใจสิงห์

อ. พยอม กัลยาโณ

425 ปรีตนาธรรมจากโรงเรียน

อ. ไสว สิวญาโณ

426 ปลุกให้ตื่น

อ. สมศักดิ์

427 ผู้นำควรทำอย่างไร

พระมหาประเสริฐ

428 นิพพาน

พระมหาประเสริฐ

อันดับ	เรื่อง	บรรยายโดย
429	มรสมุทสาสนา	อ. สุพรหม (ภิกษุธรรมเสนา)
430	แสงหาอะไร	" "
431	การเผยแพร่ศาสนา	" "
432	วิธีแก้ความทุกข์	อ. ทองล้วน อธิปยุโธ
433	รู้แล้วหนอเห็นแล้วหนอ	" "
434	มากลายเหยือกกันเด็ก	อ. พยอม กัลยาโณ
435	การสันทุกซ์	หลวงพ่อเทียน จิตฺตสุโก
436	กตัญญูกตเวที	พระมหาประเสริฐ
437	บุญคืออะไร	"
438	ทำอะไรจึงจะถึงนิพพาน	"
439	พุทธประวัติของพระพุทธเจ้า	อ. พยอม กัลยาโณ
440	การเจริญสติแบบอภิกุข (3 ตอน)	หลวงพ่อเทียน จิตฺตสุโก
441	การเจริญสติแบบเก็บอารมณ์	หลวงพ่อเทียน จิตฺตสุโก (2 ตอน)
442	"ผี" สยาศาสตร์	หลวงพ่อเทียน จิตฺตสุโก
443	อย่าหวงกันนักเลย	หลวงพ่อเทียน จิตฺตสุโก
444	ทบมือข้างเดียวดีกว่าสองข้าง	พระชวโร
445	การปฏิบัติโลกธรรม (2 ตอน)	เขมานันทะ
446	โรงปั้น	อ. ไสว สวิญาโณ
447	หุทิพย์-กาทิพย์	หลวงพ่อเทียน จิตฺตสุโก
448	จิตใต้สำนึก (2 ตอน)	เขมานันทะ
449	ไม่มีวันแห่งความรัก (2 ตอน)	"

ญ

อันกับ	เรื่อง	บรรยายโดย
450	สังขารแห่งความเปลี่ยนแปลง	เขมานันท์ภิกขุ
451	ให้ได้อินสักครั้ง	"
452	ความเจ็บ	"
453	ตามรอยพระอรหันต์	"
454	จิตสร้างสรร	"
455	ศักยภาพของชีวิต	"
456	ความลับแห่งกาละหังการ	"
457	โลกแห่งความไม่แบ่งแยก	"
458	เรื่องของชีวิต	"
459	ขบวนการของชีวิต	"
460	คุณค่าของความเป็นมนุษย์ (2 ตอน)	"
461	ข้อชี้แนะการปฏิบัติธรรม (2 ตอน)	"
462	ตัวเราเป็นศูนย์กลางของจักรวาล (2 ตอน)	"
463	จับเข้านั่งคุยกับท่านเขมานันท์ (3 ตอน)	"
464	แนะนำการสวดศีลธรรมเทกแก่ครู	อ. พยอม กัลยาโณ
465	เทศน์งานบวชนาค	"
466	ความมีขอบอกที่ไม่รู้ว่าพิธีคืออะไร	"
467	ความมีขอบอกของชีวิตสามประการ	"
468	อันธการใน กฎ	"
469	ธรรมะสัจจะ	"
470	ธรรมะสัจจะกับชีวิต (5 ตอน)	"

อันดับ	เรื่อง	บรรยายโดย
471	ผู้นำ—ผู้ตาม (6 ตลับ)	เขมานันทะภิกขุ
472	ปัญหาข้อเดียวของมนุษย์ (2 ตลับ)	"
473	รหัสแห่งความรัก (2 ตลับ)	"
474	สงบจิต	หลวงพ่อเทียน จิตตสุโก
475	สูตรสำเร็จของชีวิต	หลวงพ่อดำเขียน สุวณฺโณ
476	ศิลป์ในการปฏิบัติธรรม	"
477	ชักชวนให้เพียรจริง	ก. เขา สวนหลวง
478	มีสติปัญญาเป็นไม้กวาด	"
479	ข้อปฏิบัติ	"
480	ใช้ผัสสะเป็นสนามรบ	"
481	ปัญหาเรื่องเดียวของธรรมะ	อ. ทองลั่น อธิปญฺโณ
482	ชีวิตคือการเดินทาง	พระมหาประเสริฐ
483	ตากะทะ—หูกะทะ	
484	เริ่มต้นการเจริญสติ	อ. ทองลั่น อธิปญฺโณ
485	ให้อารมณ์การเดินทางจงกรม	ภิกษุธรรมเสนา
486	แนวความคิดพิชิตทุกข์	"
487	ธรรมะแก่ทุกข์	มหาสมดี
488	ธรรมะสำหรับคนที่จะแต่งงาน	มหาสมดี
489	ประตูลี้จะธรรม	หลวงพ่อเทียน จิตตสุโก
490	ความไม่ยึดมั่นถือมั่น	พระมหาประเสริฐ
491	ปฎิหารแห่งการตื่นอยู่เสมอ (2 ตลับ)	อ. ทองลั่น อธิปญฺโณ
492	ความหลงผิด (2 ตลับ)	" "
493	การไม่พูดร้าย	" "
494	ภัยของพระพุทธศาสนาจากคาทอลิก	พระโสภณคณาภรณ์
495	อุปสรรคของการเข้าถึงธรรม	อ. วรศักดิ์

อ้เต๊บ เรื่ง

บรรายโดย

496 การปฏิบัติธรรม	พระชินวงศ์อาจารย์
497 อนันตผลุด	อ. พยอม กัลยาโณ
498 บัจจันนอก—บัจจันใน	ก. เขา สวณหลวง
499 เสียงธรรมของท่าน	”
500 ตั้งต้นการปฏิบัติธรรม	เขมานันทะ
501 ความรู้ในอัฐตัว (2 ตลับ)	”
502 การศึกษาวัฒนธรรม	”
503 การแก้ปัญหาคะยารัด (2 ตลับ)	อ. พยอม
504 การส่งเสริมพุทธเกษตร (2 ตลับ)	”
505 ธรรมะกับการขนส่ง	”
506 สัจจะธรรมกับชีวิต (ธนาคร)	”
507 ธรรมะกับวัยรุ่น (2 ตลับ)	”
508 การสังคมสงเคราะห์ (2 ตลับ)	”
509 ธรรมสัจจะกับชีวิต (4 ตลับ) โคราช	”
510 กฐินลอยฟ้า	”
511 ธรรมสัจจะกับชีวิต (3 ตลับ) ปทุมรัตน์	”
512 ส.ค.ส. 2526	”
513 ความมิตสัสขาว (4 ตลับ)	”
514 เทศน์ปฏิรูปร่างนศพ	”
515 ธรรมะใกล้รุ่ง	”
516 เป้าหมายของชีวิต (2 ตลับ)	”
517 ธรรมะสำหรับเด็ก (2 ตลับ)	”
518 โอวาทลาลศึกษา	”
519 ผักสดเด็ก	”

ฐิ

อันดับ เรื่อง

บรรยายโดย

535 การอยู่กับนิพพานด้วยการพลิกจิต

พระมหาประทีป

536 ธรรมะคุ้มครองโลก (2 ฉบับ)

อ. วรศักดิ์

537 ความรักของแม่

อ. เจริญ

538 นักโทษแห่งความรัก (2 ฉบับ)

เขมานันทะ

539 เด็กฮาร์ด-สาวฮาร์ด

พระมหาประเสริฐ

540 ธรรมะประกอบตนตรี

”

541 การใช้ชีวิตที่ถูกต้อง

”

542 หลักปฏิบัติธรรม

อ. สุตชา

543 ยอดบุญเหนือทุกข์

หลวงพ่อเทียน จิตตสุโก

ปาฐกถาธรรมชุดพิเศษ

เรื่อง

โดย

ทางรอดของมนุษย์

อ. ไสว แก้วสม

ความไม่ปลอดภัยของพระพุทธศาสนา (4 ฉบับ)

”

ศีลธรรมไม่กลับคืนมาถ้าไม่นำโลกุตรธรรมมาสอน (4 ฉบับ)

”

คนไทยต้องใช้พุทธปรัชญาชาติไทยจึงจะไปรอด (4 ฉบับ)

”

คนไทยต้องมีความคิดแบบไทยชาติไทยจึงจะไปรอด (4 ฉบับ)

”

ทางใหม่ ชีวิตใหม่ (3 ฉบับ)

”

โอวาทสี (4 ฉบับ)

”

ทำวัตรเช้า-เย็น สวดมนต์แปลสวณโมกข์

”

ธัมมจักกัปปวัฏฏ์

”

เทพธรรมะภาษาจีนแท้

อันดับ เรื่อง

บรรยายภาษาจีนแท้จั่วโก

1 บุญคุณเบิกามารดาที่ไม่อาจจะตอบแทน

นายแพทย์ กันม่อเซียง

พระสูตร (แป้น้องทั้งสิบเอ็ด) (7 ฉบับ)

อันกับ เรื่อง

บรรยายภาษาแก่จิวโกย

นายแพทย์ ทันมือเชียง

- 2 กษัตริย์ภราชมหาโพธิสัตว์สูตร
(กัจจอวโถผู้สัถ) (22 ทลัับ)
- 3 วัชรสูตร (กิมกังเก็ง) (14 ทลัับ) ..
- 4 สูตรของเว่ยหล่าง (ลักโจ้วหวกบือทัวเก็ง) (17 ทลัับ) ..
- 5 พระสมันตภัทรมหาปณิธานสูตร
(โพ้วเชียงเหงหงวงป้ง) (11 ทลัับ) ..
- 6 พระอมิตาภะพุทธสูตร (อนนีท้อเก็ง) (17 ทลัับ) ..
- 7 พระกวนซีอิมโพธิสัตว์ มหาทวารธรรมผูก
(กวนซีอิมผู้สัถโพ้วม้งป้ง) (10 ทลัับ) ..
- 8 พระเภสัถ์กฐพุทธปณิธานกุตลสูตร
(เอียะซีออยุ่โหลป้งหงวงกตังเก็ง) (12 ทลัับ) ..
- 9 พระบรมธรรม พระพุทธเจ้าถ่ายทอดสอน
กันไว้ (ฮุกช่วยหยู่ก่าเก็ง) (11 ทลัับ) ..
- 10 ความรู้สึกทั่วที่สมบุรณ์ พระสูตร
(อิกักเก็ง) (15 ทลัับ) ..
- 11 จิตสูตร (ซิมเก็ง) ปรัชญาปารมิตาเหตุย
สูตร (8 ทลัับ) ..
- 12 การปฏิบัติธรรมนิกายสุขาวคี (ชีวกเจ้ง
โ้วหวกม้งตีสวงหวก) (2 ทลัับ) ..
- 13 มหาปณิธาน 48 ประการ
(สัจจบไปยไก่อหงวง) (2 ทลัับ) ..

- อันคืบ เรือง
บรรยายภาษาจีนแท้จั่วโดย
นายแพทย์ กันม่อเซียง
- 14 สัทธรรมปฐกสูตร (เหมี่ยวหวกเนี้ยฮวยเก็ง) (44 ทลั๊บ)
- 15 คุณธรรมของมหาบุรุษ 8 ประการ (โป๊ยไต้ยั้งกักเก็ง) (3 ทลั๊บ)
- 16 พระธรรม 42 หมวด พระสูตร (ตี่จ๊วยเจียงเก็ง) (13 ทลั๊บ)
- 17 มหาสตามะปฐกปริสัทธวัตร (ไท่สัจจุสัถ) (10 ทลั๊บ) เม่งปิ้งภิกษุจากไท่หวัน
- 18 พระถังซำจั๋ง แสวงหาตัจจธรรม (ถั่งเจ็งชุงเจ็ง) (4 ทลั๊บ) (เพลงธรรมะจีน)
- 19 สุรางคมสมาธิสูตร (เล็งเจียมเก็ง) (62 ทลั๊บ) นายแพทย์ กันม่อเซียง
- 20 เกมมิ่งเก็ง พระธรรมในครอบครัว (2 ทลั๊บ) กล่าวนามพระพุทธเจ้า มีมหากุศล 10 ปี
- 21 มหาอุบายการทอแบแทนบุญคุณ (ไท่ชวงเปียงบ้ออิงเก็ง) (34 ทลั๊บ) ประการ

อนึ่ง สำหรับเทพธรรมจำหน่ายในราคาถูก มวันละ ๒๕ บาทเท่านั้น เพื่อเผยแพร่ศาสนา
สำหรับท่านที่สนใจหนังสือธรรมะและเทพธรรมะ สั่งซื้อโดยตรงที่ คุณวุฒิชัย ทวีศักดิ์วิมล
ไควลีย์ ๔๔/๒๔ ถ. พญาไท โกลด์เอย์ ราชเทวี กท. ๑๐๔๐๐ โทร. ๒๕๔๑๐๕๔ ปณ.
ราชเทวี

หมายเหตุ สำหรับท่านผู้สนใจสั่งซื้อเทพธรรมะขอคิกค่าส่ง ทลั๊บละ ๕ บาท แต่ค่าส่งซื้อ
ตั้งแต่ ๕ ทลั๊บขึ้นไป ค่าส่งฟรี